

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 28. новембра 1908. год. Бр. 7133. донето на основу члана 144. тачке 9. Устава, које гласи:

„Да се Душан Поповић, окружни шумар у Београду, родом из Беочина у Срему и поданик угарски, по својој молби прими у српско поданство, заједно са својом женом Даницом и малолетном ћерком Јеленом, изузетно од § 44. грађанског закона, пошто је поднео уреданотпуст из својег досадашњег поданства“.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9 децембра 1908. године, у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног савета од 5. фебруара 1908. год. Бр. 7369. донето на основу члана 144. тачке 9. Устава, које гласи:

да се Каролина, удова пок. Леополда Кенига, бившег фотографа из Београда, који је био родом из Рајхенберга у Ческој и поданик аустријски, прими у српско поданство по својој молби, заједно са својом малолетном ћерком Аном, изузетно од § 44. грађанског закона, пошто је поднела уредан отпуст из својег досадашњег поданства.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 10. децембра 1908. године, у Београду.

Указом Његовог Величанства Краља Петра I., на предлог Министра унутрашњих дела, а на основу члана 34. зак. о пословном реду у Државном Савету, одобрено је решење Државног Савета од 28. новембра 1908. год. Бр. 7186. донето на основу члана 144. тачке 9. Устава, које гласи:

да се Лоренц Шуберт, зидар фабрике шећера у Београду, родом из Бечкерка у Аустро-Угарској и поданик угарски, по својој молби прими у српско поданство заједно са својом женом Аном, и малолетном децом: Маријом, Јулијаном и Павлом, изузетно од § 44. грађанског закона, пошто је поднео уредан отпуст из својег досадашњег поданства.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 9 децембра 1908. године, у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

Шта се не може узети у попис за извршење судских одлука?

(Објашњење § 471. судског поступка у грађанским парницама.)

II. Поједине од пописа изузете ствари и потраживања.

(наставак)

а. Који је моменат меродаван за оцену да ли је дужник земљорадник или не, моменат задужења или пописа? Ја мислим да је овај последњи. Из законодавно-политичког циља (ratio legis), који је законодавац имао пред очима при стварању овога закона, одржање егзистенције човека, који се бави земљорадњом, следује да ваља *при попису*³⁶⁾ на то гледати, да ли се пописују ствари земљорадника или онога, који се нечим другим бави. Законодавац је хтео, да *после пописа* не постане земљорадник бескућник, а ако би се узело, да је меродаван моменат задужења, онда се тај циљ за цело не би могао остварити у многим случајевима. Како је пак овај закон донесен и у јавном интересу, то извршна власт по званичној дужности има да пази при попису на то, да ли је дужник земљорадник у то време, те да му не узима у попис оно, што се по закону од пописа узима.³⁷⁾ Нема сумње, да је положај повериоца погоршан, кад се узме, да је меродаван моменат извршења пописа, јер се он не може, често пута, наплатити од дужника, коме је као неземљораднику дао кредита. Али *јавни* је интерес *аречи* од приватнога, па стога поверилац мора рачувати и са том — ипаче врло ретком евентуалношћу — да његов дужник једнога дана постане земљорадник, и да узимањем већег интереса или тражењем јачих обезбеђења (на пр. јемством, солидарном одговорношћу) за своју тражбину ту опасност од промене дужниковог занимања отклони. Исто тако може се десити и обратан случај да је дужник у време задужења био земљорадник, а у време пописа да се неким другим главним занимањем бави. Ова је промена пак

³⁶⁾ Противно гледиште заступљено је у писму Држав. Савета од 2 III. 1905. Бр. 4198, в. Пол. Гл. год. 1904 стр. 109.

³⁷⁾ У томе смислу гласи и одл. Касац. Суда од 5. авг. 1882 Бр. 2248, од 21. II. 1903. Бр. 556., в. Пол. Гл. год. 1904 стр. 211.

у корист повериоца, јер се дужник, пошто није више земљорадник, неће моћи позивати на благодетења из тач. 4 а § 471.

6. Да се неко за земљоделца сматра, потребно је да му је земљорадња *главно занимање*. Што се земљорадник *узгредно* бави и другим послом, поглавито (али не једино) разним занатима, то не утиче на његову квалификацију као земљорадника. Али ко прекине везе са земљорадњом, ко *не ради* земљу онако, као што земљорадници раде, ко се ода другој служби, у намери да у њој *трајно* остане, да у њој прави каријеру, да му она буде *главно* занимање (и ако ће му можда мање прихода доносити по његово имање у селу) тај више није земљорадник, па према томе и не ужива заштиту из тачке 4 а § 471. На пр. у нашим пограничним окрузима обичај је да се сељаци, за неколико месеца, приме службе царинских стражара, па кад што год за порез од плате заштеде, враћају се у своје село, на своје имање, да и даље на њему раде. На сваки начин, да они, ступањем у царинску службу, нису престали бити земљорадници, и да као такви уживају речено благодетења. Али ко на пр. оде из села у жандармску службу, у намери да ту трајно остане, а своје имање у селу сам не ради, већ другоме изда под закуп, тај није земљорадник³⁸⁾.

в. Може бити случај, да је *жена дужник*, и да се она, при попису *свога* имања за наплату дуга позива на благодетења из тач. 4 а § 471 грађ. суд. пост. Има ли она и кад на то права? Удата за земљорадника жена, која има свога непокретнога имања, има се такође сматрати за пореску главу и за земљорадника, јер и ако њен муж плаћа порез и на њено имање, ипак њено имање за порез одговара, оно је порески објекат. Како и земљорадничка жена ради заједно са мужем (а често пута и више) тежачке послове, то је и она земљорадник. И како је законодавац хтео заштитити земљораднички сталеж од пропадања, онда је јасно, да се речено благодетења и на жену земљорадникову распростире,³⁹⁾ у толико пре што је и мати дужна, после оца, сносити трошкове око издржавања деце (§ 119 грађ. зак.), а по §§ 107 и 108 грађ. зак. жена је дужна и у погледу издржавања мужа, који је у немогућности да се сам издржава, обавезна. Међу тим муж је дужан жену и децу првенствено издржавати (§§ 109 и 116. грађ. зак.), и о некој озбиљној опасности по издржавање земљорадникове породице, може само онда бити говора, кад муж као земљорадник нема онога минимума за егзистенцију, који је у тач. 4 а § 471 грађ. суд. пост. предвиђен. Према томе, кад се узима у попис имање дужне жене земљорадникове, онда треба извидети: има ли муж у време пописа онолико имања, колико му је у § 471 тач. 4-а заштићено, па, ако има, онда се све женино имање може у попис узети. Главно је дакле да земљорадниковој породици остане онај минимум за одржање егзистенције.⁴⁰⁾ Остане ли *жена* земљорадникова *удова*,

³⁸⁾ в. у Браничу за 1899 год. стр. 448 и сл. чланак М. Тријковића „Служитељи и благодетења из тач. 4 а § 471 грађ. суд. пост.“, у коме се сасвим умесно и разумно критикује једна одлука Касац. Суда, по којој се за земљоделца има сматрати и жандарм и држав. служитељ, који је годинама у овој служби, али има непокрет. имања у селу.

³⁹⁾ Противно је гледиште заступао Касац. Суд у својој одлуци од 9. V. 1887 г. Бр. 1793. в. Пол. Гл. 1904 стр. 221.

⁴⁰⁾ Ипак из овога не може се изводити, да се мужу земљораднику као дужнику може узети у попис *све* имања, ако његова жена има пет дана земље. Јер на мужу лежи поглавито дужност издржавања породице, и пописивањем све његове имовине не треба *њеза* лишити могућности, да тој дужности одговори. Жена пак може у извесним случајевима и лишити мужа уживања својих добара (§ 773 грађ. зак.), а у случају престанка брака он је дужан вратити мираз (§§ 766 и 776 грађ. зак.), али је обавезан и даље своју децу издржавати.

па се тражи попис *њене* имовине као дужника, онда у толико пре има места примени § 471 тач. 4-а, јер она је онда несумњиво земљорадник, ако није напустила то своје дотадашње занимање. Наравно да жена ово благодетења не ужива, ако јој је од мужа остало као удовичко уживање приход са онолико мужевљег имања, колико је у тач. 4-а § 471 земљораднику од пописа заштићено. Јер и тада је тим уживањем њена егзистенција обезбеђена. Може се пак и то десити, да *земљорадник остави удову и децу*, мушку и женску, пунолетну и малолетну, и онда настаје питање: у колико су они заштићени тач. 4 а § 471 грађ. суд. пост у погледу пописа мужевљевог имања за његове дугове? Несумњиво је да се и у овом случају и удова и деца сматрају за земљораднике (у колико се, наравно, удова или које дете нису одали другом занимању као главном), и да би онда као такви требали да уживају речено благодетења законско, коме је циљ одржавање земљорадникове породице. Питање је само колико? Има ли се за свако дете, било пунолетно или малолетно, мушко или женско, издвојити пет дана земље а и за удовицу толико исто? О овом питању вели г. Д. Калајџић у чланку „Из примене § 471 грађ. суд. поступка“ (в. Пол. Гл. год. 1904 стр. 350) ово „... да се у таквим случајевима мора оставити оделити део ... за удову и малолетнике, а оделити за пунолетнике, управо онолико пута по пет дана земље. колико има пунолетника и један пут за удову и малолетника.“⁴¹⁾ Међу тим при решењу овога питања треба ово имати на уму: по смрти дужниковој сва његова права и обавезе прелазе, осим чисто личних, на његове наследнике (§ 394 грађ. зак.). Дугови, за чију се наплату не могу узети у попис ствари означене у § 471, јесу новчани дугови, и, пошто нису чисто лични, прелазе на наследнике, те постају њихови дугови. Како су новчане обавезе дељиве, то се онда и дугови покојникови деле на онолико самосталних дугова, колико има наследника, и сваки наследник одговара за дуг у сразмери свога наследничког дела. Кад поверилац, после смрти покојникове, тражи наплату дуга, онда су наследници обавезни да тај наслеђени дуг плате *као свој*. При вршењу пописа за наплату такога дуга, дужници (наследници), ако су земљорадници, могу се позивати на благодетења из тач. 4 а § 471, и тражити да се свакоме *наследнику* остави онолико, колико му је тим законским прописом заштићено у циљу одржања егзистенције. Све једно је при томе, да ли су наследници пунолетни или малолетни, мушка или женска деца,⁴²⁾ да ли су одељени или живе заједно⁴²⁾. Имање свакога од њих подлежи плаћању порезе, па стога се сваки за пореског обвезника, за пореску главу, има сматрати. Ако су пак по смрти земљорадниковој остала у животу и мушка и женска деца и удова, онда су

⁴¹⁾ Врло су убедљиви разлози г. Калајџића о овом питању на наведеном месту: „Тако ако би се узело, да се ово наређење (тач. 4 а § 471) не односи на удову умрлога земљоделца и његову децу, онда би се разумно могло рећи: да законодавац није знао шта је радио, кад је обезбедио од приватних поверилаца и пропасти човека у пуној снази и напону живота, који би своју породицу могао да храни ако не друкчије а оно надничењем, а допустно, међутим, да његова жена и малолетна деца по смрти његовој остану без крова и хлеба“.

^{42a)} Ако је женско дете наследница пок. земљорадника, у време пописа удато за земљорадника и муж има пет дана земље за себе и по толико за сваку пореску главу (своју пунолетну децу), онда се наследница не може позивати на речено благодетења. Њено је издржавање осигурано тиме, што јој муж има довољно имања.

⁴²⁾ Између деце умрлога дужника земљорадника може постојати задружни однос (§§ 492, 493 и 507 грађ. зак. и указ од 16. V. 1845 В.Е. 703 збор. III. стр. 27. Кад тај однос постоји, онда је сваком задругару заштићено 5 дана земље по правилу мин. правде од 4. II. 1874 Ј. 354 — тач. 3.

мушка деца постала његови наследници. Сваки од њих може се при попису позивати на благодејање из тач. 4 а § 741 и за свакога наследника има се издвојити по пет дана земље.⁴³⁾ Женска пак деца нису наследници, па и не одговарају за дугове покојникове. Она не могу тражити да се из имања покојниковог издвоји ради њиховог издржавања онолико, колико је у § 471 тач. а прописано. Јер за њихово издржавање и удомљење дужна су браћа старати се и наследни део браће оптерећен је овим издржавањем (§ 397 грађ. зак.). Ако су пак женска деца остала у задрузи код своје браће (наследника покојникових), и онда постоји дужност наследника да своје сестре издржавају (§ 529 грађ. зак.). Најзад што се тиче удовице земљорадникове, по моме мишљењу ствар стоји овако. Ради њенога издржавања даје јој се на уживање један део мужевљег имања, који је различан према томе, је ли муж тестаментом и која лица себи за наследнике поставио (решење од 2 марта 1855 ВМ 210 Збор. VII. стр. 57) или на заоставштину долазе мужевљи сродници по закону (§§ 414 и 415 грађ. зак.). Тај законом одређени део мужевљег имања ради издржавања има удовица и у задрузи (решење од 6 јуна 1853 Бр. 539 збор. VII. стр. 54.). Али како се тај део може одредити тек по исплати свију дугова покојнога мужа (§ 490 грађ. зак.), то би се, у случају веће пасиве од активе, могло десити, да удовица, кад би се из имања покојниковог сви дугови исплатили, (као и наследницима) ништа не остане од мужевљег имања ради уживања. Тако то и бива са удовицама, чији мужеви нису земљорадници. Питање је хоће ли тако бити и код земљорадничких удовица? Кад земљорадник умре, најчешћи је случај у животу, да га наслеђују његова деца мушка, а ако ове нема женска. Видели смо горе, да овим наследницима закон штити по пет дана земље, који се за дугове покојникове не могу продати. Та количина, дакле, остаје у својини наследника. Али тим се благодејањем користи и удовица, јер она по §§ 412, 413, 414 и 415 грађ. зак. има права да ужива мужевље имање ради свога удовичког издржавања. Сваки, дакле, син односно кћи као наследници морају од оних пет дана земље, што им је § 471 тач. 4 а заштићено, уступити извесан део на уживање удовици, пошто она на то по § 414 грађ. зак. има права. То исто важи и за друге, у том §-у побројане наследнике (отац и мати, браћа и сестре покојникове). Ако је, дакле, земљорадник оставио после себе у животу три сина земљоделца као наследнике, онда им је законом од наслеђеног имања изузето од пописа 15 дана земље, под претпоставком, да они немају неког другог свог имања у вредности ових 15 дана земље. Удовица има право на раван део с овим наследницима на томе имању ради уживања. Имање ће се, дакле, остављено, ради уживања, поделити на четири једнака дела, од којих ће један припасти удовици⁴⁴⁾.

⁴³⁾ Из овога се јасно види да је за повериоца боље тражити нанашу за живота дужникова, јер се онда благодејање од пет дана земље односи само на њега — дужника, а све што преко тога дужник има, може се узети у попис, осим ако живи у задрузи са својим пунолетњим синовима. У овом последњем случају има се издвојити по пет дана и за сваког пунолетног сина без обзира на то, што су му синови у време задужења били малолетни. (Противно гледиште заступа Ст. Максимовић у «Браничу» за 1901 год. стр. 725.). За малолетну мушку децу дужникову као и за девојке ништа се не издваја јер она нису пореске главе.

⁴⁴⁾ Она је пак дужна од свога дела прилагати сразмерно за издржавање женске деце покојникове — решење од 6. јуна 1853 ВБр. 539. Збор. VII. стр. 54, као што су то и браћа дужна чинити по § 397 грађ. зак. Напротив Касац. Суд у једној одлуци својој од 15. III 1903. Бр. 584. (Пол. Гл. год. 1904. стр. 186, сматра да удова и њена два сина добијају сваки по пет дана земље као законско благодејање.

Дођу ли на наслеђе земљорадниково даљи сродници његови (§ 415 грађ. зак.) земљоделци, онда се и они, као такви, могу позивати на благодејање из тач. 4 а § 471⁴⁵⁾. То од пописа изузето имање покојниково, служи у целини својој за удовичко издржавање, а наследницима остаје голо право својине (§ 415 грађ. зак.). Најзад, ако покојник нема сродника, који би га по закону могли наследити или их има, али неће да се наслеђа приме, онда по § 408 грађ. зак. прелази наследство на заоставшћу удовицу. Може ли она као наследник свога мужа земљорадника тражити, да јој се од наслеђеног имања оставе пет дана земље ради удовичког издржавања, или ће се и то продати за дугове покојникове? Ја мислим да може под условом да она нема сопственога имања (пет дана земље). Јер и она је тада пореска глава и земљорадник и као таква ужива благодејање тач. 4 а § 471. даровано земљоделцима⁴⁶⁾.

г. Последњи став првог одељка тач. 4 а гласи: „исто тако и кућа са зградама и плацем до једног дана орања“ (не може се земљоделцу узети у попис). У тач. 8 правила министра правде објашњено је „да се под именом зграде разуме све оно, што земљоделство чини потребним, да један газда, који се бави земљоделством, треба да има, тако на пр. разне стаје за чување алата или других ствари, амбаре, кошеве, штале за стоку и т. д.“ Понајчешће се ове зграде налазе уз кућу за становање, на кућном плацу. Али ако се која од ових зграда налази ван кућног плаца, али на оном земљишту, које је земљоделцу заштићено тач. 4 а § 471 грађ. суд. пост., онда се ни она не може узети у попис⁴⁷⁾, пошто је земљораднику и тада потребна. Међу тим, ако на земљишту, изузетом од пописа, има друга каква зграда, онда настаје питање, може ли се она продати, и ако би, услед те продаје, остало дужнику у погледу земљишта мање од онога, што му је законом заштићено? На пр. дужник има у винограду кућу за становање, поред оне на кућном плацу, где редовно обитава. Ова зграда, сама за себе, није од пописа изузета, јер није земљораднику неопходно потребна. У овом случају ја мислим, да би се она са земљиштем на коме је, могла продати, па по процени да се повериоцу изда вредност зграде, а дужнику вредност земљишта, али кад донесе власти доказ, да је за тај новац купио друго одговарајуће земљиште (аналого ал. 2 тач. 4-а).

(наставиће се)

Д-р Драг. Аранђеловић

⁴⁵⁾ Противно гледиште заступа уредништво овога листа у бр. 48 од ове год. стр. 383. Баш да ти даљи сродници покојникови и не живе у задрузи међу собом нити су живели са покојником, кога наслеђују, ипак ће се сваки од њих као наследник земљорадник моћи позвати на речено благодејање. Јер ако се ово право призна деци земљорадниковој, кад га она наслеђују, у циљу одржања земљорадничког стајежа, онда зашто би другачије било кад други сродници земљорадничког стану наследници?

⁴⁶⁾ Ако наследници земљорадникови — било деца или даљи сродници — нису и сами земљорадници, онда наравно не могу се позивати на благодејање тач. 4 а § 471. Тада ће се цела заоставштина моћи продати за дугове покојникове. Али тада се и удовица покојникова лишава уживања удовичког, које би имала са имања покојниковог, да су га наследили земљорадници, којима је признато благодејање из тач. 4 а § 471. Исто је тако незгодан положај удовице земљорадникове и онда, кад наследници њенога пок. мужа као земљорадници имају довољно земље, те се не могу позивати на благодејање из тач. 4 а § 471. Тада ће се наслеђено имање моћи продати за дугове покојникове, и удовици не остаје ништа ради удовичког уживања.

⁴⁷⁾ Овако и Пол. Гл. од 1907 г. стр. 30.

Да ли је законом забрањено присуство полицијских органа на јавном збору.

(СВРШЕТАК)

Као што смо напоменули, потребно је изнети и мишљење Народног Представништва у дебати која је била поводом претреса одборског предлога.

Важно је прво истаћи, да је било речи о пријави за држање зборовима: којој се власти има збор пријавити ради веће гаранције за могућност одржања збора и реда на њему. Љ. Јоксимовић предлагао је, да се код чл. 7. каже, да се збор мора пријавити месној *општинској* или полицијској власти. Против тога је био Милош Богдановић, који је говорио: „да је нужно, да на збор дође полицијска власт“. Министар Унутр. Дела Ђаја, држи: „да је баш у интересу слободе зборовима, да је баш у интересу самога реда много боље, да пријава зборовима буде државној, а не општинској власти. Државна ће власт далеко боље штитити слободу збора него кметови из простог разлога, што су општинске власти више улетене у политичке страсти и што се више интересују за многа политичка питања него државне власти“. Риста Поповић боји се, да се ово право да кметовима, које ће власти евентуално наименовати, па ће вршити своје ђефове. Тако мисли и Арса Прокопијевић, а Ранко Тајсић вели: „да ли ће умети кметови да овако нежан закон добро очувају и да ли ће бити способни да га правилно примене на поједине случајеве, а подједнако за сваког?... Да ли може један кмет дати суду правилан реферат и оптужбу, ако ко учини кривицу на збору? — Не ће моћи“. Он је зато да је надлежна државна власт, „јер чиновници имају већу одговорност за свој рад“.

Колико се пак у Народном Представништву полагало на присуство државне власти и њену радњу на збору, довољан је доказ пројектовани одборски чл. 12. зак. о зборовима који даје право представнику власти, да збор распусти, кад год нађе да је неред узео толико маха „да прелази у прави неред“. Ту је министар био слободоумнији својим пројектом па се у скупштини морао старати да се одборска редакција одбаца, за што је имао довољно присталица. Министар није хтео да распуштање збора буде непосредно преко државне власти. Он налази, да је довољно да *представник напише акт за распуштање збора и да га преда председнику, од којега зависи распуштање збора, и који носи одговорност, ако га не распусти*. С овим се сагласио и извештач и за то је ради поновног редиговања овај члан враћен у одбор. На другом претресу законског пројекта посланик Д. Илићковић поднео је нову редакцију, по којој представник власти има да се појави, кад се **позове од председништва да укаже помоћ** ради стишавања нередица. Ту су редакцију бранили П. Срећковић и Ђ. Анђелковић. Ст. Рибарац у дебати код пројектованог чл. 12.

први истиче, да полицијске власти немају права да присуствују зборовима јер би то било противно Уставу, и за то тражи да се избришу из пројекта речи: „дужан је представити збору представника власти, ако је дошао“. У даљем својем говору вели: „Све моје тражење своди се на то, да се Устав у потпуности изврши, дакле, да полицијске власти немају права присуствовати на јавним зборовима, него једино право које власти имају то је, да им се да пријава за збор под ведрим небом“.

Тако не мисли Алимпије Васиљевић. Он вели: „кад је збор у *отвореном простору, треба да дође власт*“.

Потребу присуства власти на збору Министар Унутрашњих Дела бранио је овим речима: „кад је Устав утврдио, да се јавни зборови пријављују власти, онда се не може извести закључак, који је предговорник извео — да се услед тога забрањује власти, да она може доћи, јер кад би се усвојило то, онда би се десила једна негодна појава, јер би председник збора могао да каже: ти представничке власти иди напоље! Ја мислим, да неће то бити добро, да се пред јавним збором и светом каже: немате право да дођете овде. Кад власт не може ништа утицати, кад *не може распусти збор, онда зашто забрањивати да не дође?* Више пута баш сами грађани желе, да је близу представник власти, а то не би било ни доследно са оним, што г. предговорник хоће да постигне овојим предлогом, т. ј. *да се слобода збора боље очува*. Ја сам тога уверена, да би овим отежали вршење слободе збора и изложили би овим предлогом ауторитет државне власти омаловажавању“, па моли, да се усвоји редакција, како је одбор предложио. За тим даље вели: „кад би уставне одредбе нешто наређивале, онда не би требало губити времена него треба казати: то је наредба Устава и свршена ствар.“

„При том Устав је сам предвидео за јавне зборове не само то ограничење, да се морају пријавити власти, него је предвидео Устав баш овако, као што предлагаше одбор, јер у Уставу се каже: за држање збора у затвореном простору није потребна пријава власти. За зборове под ведрим небом, који подлежи нарочитим законима и одредбама, мора се претходно власт известити.“

„Дакле, мора се и власт известити, и нарочити закон донети за држање збора. **Дакле, ми овде доносимо нарочити закон да са јавног збора не може бити истеран представник власти** и ја држим да не бисте послужили ауторитету збора ако хоћете да представник власти може бити истеран са збора.“

После изјаве извештачевог, да је „општа тежња, да слобода збора буде што више заштићена и да сваки члан закона буде што тачнији и јаснији, јер само тако закони могу да задовоље свакога кад су тачни, враћен је овај члан на поновну редакцију у одбор, одакле је враћен и примљен онако, како је озаконен.“

* Види „Народна Скупштина“, службени лист, стр. 1346, 106. састанак, 26. марта 1891. год.

* * *

То је била историја овога закона, којом се такође потврђује, да присуство полицијске власти није законом забрањено, него шта више да је потребно ради јаче гаранције слободе збора. Представнику власти је одређен законан круг кретања те не сме бити злоупотребе. То није противно Уставу. По чл. Устава од 1898. год. који сад опет важи, каже се:

„Српски грађани имају право скупљати се мирно и без оружја у зборове, **управљајући се при томе по закону**“. Ове подвучене речи оставиле су законодавцу право, да прописује све што је потребно, да се грађани могу *слободно* скупљати у зборове. Ту безбедност, ту гаранцију мора да предвиди закон начином, који би највише истакао тежњу слободе, али нигде за то није опасност за њу била од присуства власти. Јер, би било апсурдно, да сваки на збору има приступа, а да га нема онај, који према Уставу по дужности о томе мора бити извештен, и чија се помоћ због евентуалног нередица очекује!

Чед. А. Костић.

АМЕРИКАНСКИ СУДОВИ ЗА ДЕЦУ

У прошлости своје чланку „Американски систем поправке осуђеника“ дотicali смо се установе судова за малолетнике. У још два чланка у току ове године истицао је „Полицијски Гласник“ добре стране и потребу увођења специјалних судова за децу и малолетнике. Па како се основна идеја о таквој врсти судова зачела у Америци, то сматрамо за потребно, да у кратким потезима изнесемо својим читаоцима установу американских судова за малолетнике: њихов постанак, развитак и успехе који су на тај начин постигнути.

Од најблаговорнијих рефорама у правној науци последњих деценија било је увођење специјалних судова за децу. Њихови успеси у Америци били су од свога почетка тако знатни, да су се све модерне државе одмах почеле носити мишљу за преношењем те корисне установе у Европу. У Француској, Немачкој и многим другим државама већ су установљени ти судови, и све модерне државе у Европи стављају себи за девизу, родитељско старалаштво над децом, која су на путу греха, а не кажњавање њихово.

У Немачкој се у току ове године почело са увођењем судова за малолетну и злочиначку децу, а томе је претходно читав низ научних студија и расправа опробаних стручњака. Пруси се нису задовољили простим преношењем те модерне установе у своју државу, али су се ипак за то обилно користили искуствима, која су на томе пољу постигли Американци. Подсгрек установљењу судова за малолетнике у Пруској дао је чувени саветник д-р *Karl Krohne* врховни управник свију казнених завода који стоје под Министарством унутрашњих

дела. Његовом је иницијативом из разних америчких провинција покупан материјал о меричким судовима за малолетнике који је на разним местима публикувао Samuel J. Barrows, генерални заступник сједињених америчких држава код „Интернационалног друштва за казнене завезде“. Отуда смо и ми црпили податке које сада износимо својим читаоцима, и којима је циљ да укажу путеве, којима се у Америци успело, да се хиљадама деце спасу од моралне пропасти.

* * *

Од десет година на овамо избио је свом снагом покрет за *заштитом деце*. Стављајући се на становиште, да ће заштита деце бити кориснија у борби противу злочина него ли притисак и кажњавање младежи, поред установа васпитних, поправних, принудних и казних завода за малолетнике приступило се и установи засебних суда за децу.

Успех Савезних Држава ободрили су све културне државе, да томе америчкоме примеру следују. Дугогодишње искуство довело је до позитивног закључка у свима Савезним Државама, да се ни са једним дететом не сме поступати као са злочинцем. Судска истрага, откривење, саслушавање, осуда, издржавање казне — ништа од тога не сме имати заједничкога са поступањем према одраслим злочинцима. Крајњи циљ судске истраге и поступка не смеју бити никакво кажњавање детета, већ спасавање његово од покварености и греха.

У овим Савезним Државама постоје судови за децу: Colorado, Indiana, Michigan, Minnesota, Missouri, New Jersey, New York, Oklahoma, Pennsylvania и Wisconsin. Све остале државе имају законитим путем на разне начине регулисано заштитништво деце. Свуда пак влада убеђење, да је оно што се чини према деци да би се спасла од грешака у животу, а ако су већ погрешила, онда што се чини да се сачувају од разних последица које би им само могле штетити у моралном погледу, — да је то најсавесније и најрадикалније средство у борби противу злочина.

Сравне ли се закони о судовима за децу у разним државама, онда се добија оваква слика:

Граница старости до које малолетник може бити изведен само пред суд за децу јесте просечно наућена шеснаеста година живота. Има врло мало и незнатних одступања. С малом разликом све су државе у томе сложне, који поводи треба да буду, те да се дете може извести пред суд.

Сва деца, која се ухвати у мошњу, примању или прикуљању милостиње, као и деца која нуде што за продају на просјачки начин; деца, која без надзора тумарају, беже од школе, ноћу скитарају, простачке, неморалне и безобразне речи употребљавају; која се крећу по злочинским и проститутским друштвима, иду по кафанама, механама и пивницама; деца која су без помоћи, без сталног пребивалишта, или чије је пребивалиште легло свирепости или покварености, и

најзад деца која су ма на који начин повредила закон — сва та деца треба са својих кривица да буду изведена пред нарочити суд, који не сме имати ничег заједничког са другим редовним судовима.

Та институција назвата је „суд за младеж“, има свога судију и потребан број персонала, засебну архиву и потпуно засебне просторије за све своје потребе.

За судије у тим судовима узимају се нарочито опробани људи, који се успешно умеју опходити с децом. Они, пак, не смеју да покажу ни најмање моћи освете, већ морају бити израз родитељског старалаштва државе.

Положај судије према детету и његово опхођење мора бити само добро и такво да изазива поверење детине. Он мора да има пред очима само поправку и испењење детета, а никакво кажњавање његово.

У неколико држава придат је суду за децу судија из других одељења и врши дужност по указаној потреби, као што је то случај у Њујорку и Калифорнији. У Индијанији један судија врши искључиво послове суда за децу. Ти судови морају подносити редовни годишњи извештај по прописаним формуларима, нарочито о броју, начину упућивања и моралном ступњу деце која пред суд излазе, као и о резултатима судских истрага и претреса. При том се не смеју означивати имена деце и њихових родитеља, а и објављивање тих извештаја путем јавности забрањено је.

У чврстој вези са установом судова за децу стоје и институције „Probation Officer“, које се састоје из брижљиво одабраних, потпуно карактерних, поверљивих особа обојега пола, које свом својом радном снагом делују у корист судова за децу. Од њихове делатности у сваком случају зависи и успех.

Организација Probation Officer слична је у разним државама. Судији је свуда дата власт, да у том циљу бира за то подобне особе, које ће бити дужне да буду на помоћи судовима за децу. Они важе као чиновници суда и имају одговарајућа права и дужности. Број таквих чиновника код свакога суда одређује се према величини судских послова. Ако их код једнога суда има повисе, онда се један међу њима наименује за Chief Probation Officer и њему се повери надзор над осталим чиновницима, као и право да им даје упушта за рад у служби. Они су разно плаћени по појединим државама. Неке државе плаћају их из државне касе са 1500 долара годишње и 500 долара на име трошкова; неке их плаћају уз припомоћ разних добротворних удружења, али већином се људи примају те службе из почасти, у интересу општности.

Сваки рад суда према деци, која по закону морају изаћи пред суд за децу, може започети само на основу доставе. Ту доставу може учинити сваки беспорочан грађанин у држави, а она мора бити наперена према детету које је извршило какво казниво дело или је у

опасности да ће поћи рђавим путем. Свака таква достава мора бити поткрепљена довољним доказима; у извесним случајевима морају се доставе и заклетвом потврдити.

Сам судија властан је такође да поведе истрагу над извесним дететом и из сопствених побуда, ако сматра, да је потребно да учини такав корак у интересу општега добра. Тако исто и Probation Officer има права да изведе пред суд дете у случајевима кад му закон даје на то права.

Судском раду претходи позив, који се упућује оној особи, којој припада власт над дететом или за чије је старање дотично лице одговорно. Позив одређује, да та особа заједно са дететом у одређени сат дође на одређено место. Предаја позива мора бити најмање 24 сата пре одређенога термина за престанак. Пропусти ли које дете да дође пред суд, кажњавају се родитељи или за то одговорне личности. Само у нарочитим случајевима може се оправдати изостанак и одложити термин престанка суду.

У Колораду и. пр. да би се осигурао престанак суду у одређено време, изриче се увек и наредба за дотеривање и притварање детета. Али та се наредба извршује само у случају кад дете пропусти доћи пред суд, или ако се особе, које су за дете одговорне, одупру да упуте дете на означено место. У случају да се покуша избећи пријем саопштења позива, следује казна како за дете, тако и за лица која су за њ одговорна. Стоји ли дете под туђим надзором, те се за то позив не шаље родитељима или старацима, онда се он саопштава оним личностима, под чијим је непосредним надзором дете.

Суду стоје одрешене руке, да ради постигнућа истине у произвољном броју позива све особе које су му тога ради потребне.

Ако је потребно да се дете и притвори, оно се ни у ком случају не сме затварати у апсане заједно са осталим злочинцима, већ мора са највећом брижљивошћу бити одвојено у просторе, који са одраслима немају никаква додира. Спровођење у општински затвор изриком је забрањено. У већини случајева постоје нарочите куће, којима управљају нарочити, честити чувари односно чуварке; те куће искључиво служе за пријем ухапшене деце.

Појавили се потреба, да извесно дете треба одмах притворити, о томе се извештава судија суда за децу и он предузима даље потребне мере.

Чувању дечјих интереса поклоњена је највећа пажња. У том циљу још за времена суд стави у дужност једноме Probation Officer-у, да се тачно распита о односима и приликама у којима дотично дете живи. Он је дужан да пружи суду све податке, који би ма у ком правцу могли бити од користи за заштиту и збринутост детета. Пред судом је он главни који има да да мишљење о детету. По свршетку претреса судија одлаже доношење одлуке за кратко време. До коначне одлуке о извесном случају

дете остаје код особе које су и докле биле за њ одговорне, или се стављају под надзор власти, или се с њиме друкчије поступа, како суд одреди. У сваком случају дете остаје под надзором Probation Officer-а. По наређењу суда дете се има тако држати, да је у свако доба спремно предстати суду на његов позив, до окончања саме ствари.

Ако је дете дошло пред суд као злочинац или му прети опасност да ће морално пасти, судија има да испита, шта је према размери моралнога ступња дечијега и према стању свих околности најцелисходније да се према детету предузима, како би се постигла његова поправка. Према свему находу ствари судија доноси извесно своје мишљење и најзад одлуку. То своје мишљење даје тако, да може по потреби и своју одлуку да уништи или да је измени.

Ако је извесно дете на основу закона оглашено као склоно злочину и греху, оно се по могућству предаје његовим родитељима или особама којима је поверена родитељска или старатељска власт. При том се овима увек придодат по један Probation Officer, који има све своје силе да ушне и да помаже родитеље у васпитању тога детета. Он води надзор над дететом, никако га не испушта из ока, посеђујући га често код његове куће или призивајући га себи.

Probation Officer стоји увек на услузи детету саветом и делом, а понова изводи дете пред суд ако су његова и родитељска утицања неуспешна. Он је и родитељима саветодавац, и није био један случај, да је такав судски чиновник извео на прави пут баш оно дете, за чију су поправку и сами родитељи његови већ одавно били изгубили сваку наду.

Ако повраћај детета родитељима или стараоцима није могуће, и ако има још ма и најмање изгледа на успех, онда се упућује дете у какву часну и поштenu породицу. Па и ту остаје дете под сталним надзором Probation Officer-а, који на већ поменути начин има да се стара за његово добро.

Најзад збринутост поквареног или напуштеног детета може се постићи још и на тај начин, што ће се упутити једноме од безбројних удружења, друштава или савеза, који су образовани у том циљу, да даду склоништа таквој деци, и да их васпитају не би ли постали вредни, радени и људи од реда.

Сем тога дете злочинац се може упутити још и у Reforming School, Industrial School или у какав сличан, државом привилегисан институт; но то смо већ описали у поменутом чланку „Американски систем поправки осуђеника“.

Као што рекосмо крајњи циљ свима законима о судовима за децу јесте помоћ коју држава указује деци која су извршила злочин или су у опасности да ће у греху огрезнути. Резултати те помоћи од користи су неописане како за саму младеж и друштво, тако и за државу, коју злочинци најскупе стају. Да бисмо дали читаоцима што потпунију слику ове установе, изнећемо zgodном приликом неколико црта из праксе разних судова за

децу, а нека би ови реди за сада послужили као подстрек за прилажење раду на остварењу такве установе и у нас.

Д. В. Бакић.

ПОЛИЦИЈСКА УРЕЂЕЊА НА ЗАПАДУ

(НАСТАВАК)

II Президијално одељење.

У ово одељење спада на првом месту старање и надзор над *шумманшафтом* — жандармеријом.

Ми смо раније, говорећи о варошкој жандармерији у Прусској,* дотакли се и њене организације у Франкфурту на Мајни. Овде ћемо се ради целине ограничити на најглавније.

Шумманшафт је војнички организована трупа, као извршни орган месне полиције. Шуммани су подељени на деветнаест квартова или, како их они називају, ревира, којима на челу стоји по један полицијски комесар као старешина.

Командант шумманшафта је један полицијски инспектор у рангу мајора и он је непосредно потчињен управнику полиције и његовом помоћнику, а има да извршује и службена наређења шефова појединих одељења. Командант са два помоћника чини команду шумманшафта, којој су у дисциплинском и надзорном погледу потчињени сви квартави.

Као што смо у раније поменути чланцима видели шумманшафт и ако је униформисан и војнички организован, ипак је цивилна усанова и потпада под грађанске судове, а дисциплинске казне по предлогу команданта изриче управник.

Полицијска благајна и књиговодство финансирају полицијски президијум у кругу буџета. Исплаћују плате чиновницима (тримесечно унапред), набављају материјал и т. д.

Благајник и рачуновођа су увек оделита лица, која један другог контролишу. Ту се воде књиге: дневници издавања и примања, дневник касе, „асерватен мануал“ (за пролазне новце, н. пр. од лова, пасоша и других такса), поштанска књига и друге.

За сваку исплату из касе мора следовати наређење управника или његова помоћника. Ревизије касе врше се свакога месеца и два пута преко године изненада.

У библиотеци се чувају сви закони, разни коментари, као и друга дела, која имају важности за полицијску струку. По себи се разуме да су све књиге уведене у каталог с назначењем колико која вреди. Књиге се дају чиновницима на реверс. Ова библиотека служи за цео президијум, иначе свако одељење има за себе потребне законе и књиге.

Главна архива је овде одвојена од канцеларија за пријем, завод, препис и експедицију акта. У њу се остављају свршена акта из свију одељења, изузев општих акта.

Свако одељење има своју архиву, али у њој се чувају само акта општега зна-

чаја. Ова се уређена према предмету (индустријски построји, држављанство, лов, странци, дивљач и т. д.) деле на генерална и специјална. У прва се остављају министарски расписи, опште наредбе и одлуке претпостављених власти, а у друге поједини случајеви, у колико не би припаднали личним или којим другим актима. Узмимо н. пр. предмет о „малолетним кривцима“. Он ће имати једну свеску генералних и другу специјалних акта. Свеске имају корице од нешто јаче хартије, а унутра се дошивају (за корице) нови расписи, односно нови случајеви. По једном предмету може бити више свезака. Свеске су поређане по фаховима а по регистру, у који су сва уведена, могу се лако изнаћи.

У ову главну архиву долазе акта која не припадају ни генералним ни специјалним актима појединих одељења. Она се односе на поједина лица и отуда се та акта и зову *лична акта* („Personalakten“).

Кад један предмет буде окончан и од шефа одељења назначен за архиву онда се на првом месту гледа да ли је лице, на кога се тај предмет односи, имало ранијих акта. То се гледа по картонском регистру, који је азбучно уређен. Сва лица, која у архиви имају акта, добијају по један картон, на који се поред имена и презимена, занимања и места рођења дотичнога, као и назначења на шта се предмет односи (само према првом акту) ставља и редна нумера под којом је предмет остављен у архиву.

По овом картонском регистру брзо се може видети да ли има или нема ранијих акта, па ако има, онда се са картона нова акта при дну плавом писаљком снабду номером ранијих акта. По том се ранија акта извуку из односног фаха и реда, па се са новим хронолошки уређеним актима предају једном службенику (књиговезачки радник погођен да ради по два часа дневно у архиви), који нова акта дошије уз стара и тада се предмет опет оставља на своје старо место.

Кад ранијих акта нема, онда се лична акта устројавају одмах ако се односе на:

1. кафане и гостионице,
2. отпуст из поданства,
3. пријем у поданство,
4. носече,
5. старинаре,
6. злочинце, крадљивце и т. д.,
7. проститутке,

као и сва она акта, из којих се може видети, да ће се рад са њима поновити.

Ново устројена акта умећу се и ушивају у корице, на чијем је предњем месту на првој страни наштампао крупним словима:

акта
краљ. полицијског президијума
у
Франкфурту на Мајни
односно

Н. Н. (име и презиме се исписује)
из Н. (место рођења)
За механско право.

№ (нов редни број архиве)

На та се акта поред имена и назначења на шта се односе ставља при дну нов редни број архиве, под којим ће се

* „Полицијски Гласник“ бр. 40—43. од ове год.

акта за све време чувати. Ти се бројеви продужују од заснивања архиве и свака нова акта су за један већа од дотле највећег броја. Ако н. пр. у даном моменту има у архиви 135.275 личних акта, онда ће прва следећа акта добити за један већу цифру 135.276 и тако редом.

Под тим истим бројем спреми се картон за азбучни регистар у величини кабинета фотографије, на који се исписује: име и презиме оног на кога се акта односе, дан и место рођења, занимање, број деловодника односног одељења под којим су послата у архиву и година (н. пр. 17213 X/908.), поред кога крупнијим цифрама број под којим ће акта лежати у архиву и, на послетку, назначење на шта се она односе.

Сви остали предмети који дођу у ову архиву, као они што се односе на просјаке, скитнице, и т. д. који су само у пролазу ухваћени и код којих се претпоставља да се више неће вратити у Франкфурт, означе се при дну плавом оловком само са односном нумером деловодног протокола и текуће године, пред који се број ставља још слово М. (н. пр. М. 419/906.) и тада се остављају у *општа акта* т. зв. мисцеланија, поређано просто једно на друго по кутијама од папендекла.

И за ова општа акта исписује се картон за азбучни регистар као и за лична акта, само што се на њега ставља једино деловодни број односног одељења са текућом годином, без оног архивског броја, који се ставља на засебна лична акта. Чим се акта једном понове ваде се из општих кутија и спајају са новим у засебна лична акта, дотичнога лица, а на картон који већ постоји додаје се само нов редни број, под којим ће се та акта чувати.

Кад из главне архиве поједина одељења траже потребна им ранија акта стављеном наредбом на новим актима „сајузити“, онда се по азбучном картонском регистру тражи картон дотичнога лица и кад се нађе онда се из њега види број под којим се акта налазе, извуку се из реда и на њихово место оставља се забелешка о броју акта, имену, одељењу које их је таржило, под којим бројем и када.

Овај систем личних акта веома је користан за полицијске циљеве, јер се из њих види цела историја једнога лица.

У архиви раде два чиновника (секретара), од којих је један њен руководац, четири шцмана и већ поменути прошивач акта.

III Прво одељење.

Најважнији задатак првог одељења чини *надзор над радњама* (Gewerbe-polizei), где спадају занати, трговина и индустрија, дакле радност у опште, којој је циљ прибављање добара.

По закону о радњама* који важи за целу Немачку Царевину радност је слободна*, изузевши ограничења по закону

* Gewerbe-Ordnung für das Deutsche Reich од 26-VII—908.

* Еснази нису принудни, већ установе засноване на доброј вољи, те према томе немају јавни карактер.

о царини, порези, поштама и изузетцима ради заштите појединаца од опасности и штете.

Та законска ограничења радности, а ова су једино и допуштена, предмет су полицијске делатности, као и старања над организацијом заната, унапређењем радности и заштитом радника.

Главна разлика чини се на радње које се обављају стално на једном месту и оне које се обављају путујући.

Почетак сваке *сталне радње* у једном месту пријављује се надлежној власти (општини) са назначењем места предузећа. Ова, ако нема да учини никакав приговор, у року од три дана дужна је да изда реверс о примљеној пријави. То су радње које не условљавају полицијско одобрење.

За извесне радње изискује се претходно *одобрење* (полицијска дозвола) или са гледишта природе предузећа или са гледишта личне способности и поузданости предузетника.

Са првога гледишта тражи се полицијско одобрење за парне казане, фабрике и у опште предузећа, која носе извесне штете, опасности и досаде за становништво. За таква предузећа сопственици морају поднети месној полицијској власти пријаву са вацртом постројења у три примерка. Полиција у свом званичном листу објављује такву пријаву и позива заинтересована лица да у року од 14 дана поднесу евентуалне приговоре против истог предузећа.

Ако није било никаквих приговора, онда полицијска власт испитује предузеће са грађевинског здравственог и гледишта опасности од ватре, испитујући да предузеће нема каквих недостатака, опасности или досаде за публику, на према томе доноси и одлуку.

Кад су преговори учињени, н. пр. од суседа, онда се обе стране позивају пред нарочити административни суд (варошки или окружни одбор), који после свестраног испитивања и евентуалних стручних увиђаја доноси своју одлуку, против које има места жалби врховном административном суду.

Приговори приватно-правне природе упућују се надлежном грађанском суду, али то не задржава доношење одлуке о дозволи.

Са личнога гледишта за извесне радње траже се нарочитим испитом документоване способности (апробација лекара, марвених и зубних лекара, апотекара, независно од докторске промоције) или моралне квалификације (механције и кафеције, старинари и т. д.).

При давању механичких и кафанских права испитује се како личност која тражи право, тако и локал и место где се овај налази.

У погледу личности нарочито се гледа да је молилац исправан грађанин и да не даје основа за бојазан да ће допустити коцку, ићи на руку проституцији, јатаковању и пијанству.*

* У овом погледу постоје прописи, да се јавним лицима не смеју давати алкохолна пића и т. д.

Локал мора одговарати извесним хигијенским прописима, које члан кварта лично испитује, а такође не сме се налазити у близини школа, црква и других јавних надлештва.

При давању концесија за локале где се крчми ракија и шпиритуозна пића испитује се још и месна потреба за таквим локалом, при чему се у интересу сузбијања пијанства врло строго поступа.

Издата права важе само за дотичну личност и одређени локал, а чим та личност промени локал или исти локал закупи друго лице, онда је потребна нова дозвола. На тај се начин предузетници држе у рукама, јер им је много лакше и простије у случају неисправности закратити дозволу, него је одузимати другим административним путем.

Право издаје општинска власт (по селима окружни одбор) по мишљењу полицијске власти, која чини потребну истрагу и увиђај.

Јавни локали су отворени до 11 часова ноћу, а изузетно полиција с погледом на потребу (н. пр. у близини жељ. станице, позоришта и т. д.) и исправност сопственика локала, по мишљењу дотичног члана кварта, продужује тај „полицијски час“ (Polizeistunde) до 12, 1 и 2 часа по поноћи, па и преко целе ноћи (ово само за кафане).

Што се тиче оних *радњи које се путујући обављају* оне све без разлике условљавају дозволу, којој претходи тачно проверавање моличевих моралних квалификација. Таква путујућа лица не смеју бити осуђивана за прљава и друга иоле тежа кривична дела, да нису под полицијским надзором, да не пате од заразних болести, да нису одани пијанству, скитњи и нераду, просјачењу и т. д.

Продавци књига, колпортери, поред дозволе морају имати узасе и потврђен списак књига које носе ради продаје.

Ове дозволе издаје окр. одбор по полицијским податцима и мишљењу.

Све јавне забаве, вештачке продукције (изузев оне где је заступљена виша уметност), позоришне и орфеумске представе и т. д. подлеже дозволи и контроли овог одељења. Над сваким новим комадом, пијесом и целим програмом врши се претходно цензура и тек онда даје се дозвола.

Преко извршних кварталних органа ово одељење ради заштите раденика и у интересу унапређења и одржања телесних и моралних квалификација радник за време рада води контролу над радњама и фабрикама. У том циљу врше се ревизије редовно бар једаред на сваке пола године, а изванредно по потреби контролишући нарочито да ли се послодавци држе предвиђених прописа у погледу пријема радника и радница, раднога времена, реда и т. д. (н. пр. да ли се узимају у рад и деца испод прописног броја година, да ли малотници посећују продужне школе, колико часова раде, да се раднице не задржавају ноћу дуже него што је дозвољено и т. д.).

Раденичке књиге морају имати само малолетници а други не. У њих се убележава где је дотични и колико радио.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Издаје их месна полицијска власт бесплатно.

Занатлијски и трговачки ученици морају имати писмен уговор са послодавцем

Под ово одељење долази даље надзор над јавним саобраћајем и сигурношћу, старајући се да отклони све што томе смета и прети. Издаје за то потребне наредбе и води надзор над фијакеристима, велосипедистима, аутомобилима, носачима, вођења странаца, димничарима, чистачима и т. д. За сва ова лица прописани су услови под којима могу добити дозволу и онима се води тачан картонски регистар и по азбучном реду имена и по редним бројевима.

Над фијакерима и аутомобилима поред сталног надзора од стране свију извршних полицијских органа и редовног месечног прегледа врши се сваких шест месеци и комисијски преглед. У комисију улази један за то одређен комесар, полицијски марвени лекар и један бољи фијакериста. Одређенога дана на означено место долазе сви фијакеристи са свима својим колима и коњима. Ту се врши шаржирање коња и кола. За мање неисправности, које се дају отклонити, оставља се извршан рок, обично месец дана, да се неисправност доведе у ред или коњи поправе, па се тада врши поновни преглед.

По вароши су одређене станице на којима фијакери и аутомобили могу стајати и те су станице означене таблом, на којој стоји написано: „фијакерска станица за — кола“. Фијакери нису везани за једну одређену станицу, већ могу ићи на коју хоће. Да опет на неким станицама не би било много, а на другим мало или нимало кола, предвиђено је да празан фијакер не сме проћи једну станицу, на којој у томе тренутку нема на станичној табли предвиђен број фијакера.

Ово одељење води још надзор над празновањем недеље, Божића, Ускреса и још неколико празника према одредбама закона о радњама. У те дане само изузетно и за извесне преко потребне позиве као: месарски, хлебарски, млекарски и т. д. даје се одобрење да до извесног доба дана могу радити. Иначе се пореда тога недељног и празничног мира строго и судски кажњава.

IV Друго одељење.

Старање о народном здрављу („полицијска здравственица“) је најважнији задатак овсга одеља. Здравље је први и најважнији услов свакога душевног и економског развића, па како је оно често пута зависно од узрока који не стоји у моћи појединаца, то је оно постало предмет државног старања. Тежиште тога старања није у лечењу болести, већ у побољшању услова за здравственост у опште, при чему је се у Немачкој, можемо слободно рећи, најдаље отишло.

Делатност полиције у овом погледу испољава се у првом реду у отклањању опасности које здрављу прете или, за тим, у борби противу већ наступеле болести, отклањајући, што се првога чисто полицијскога задатка тиче, опасности које заразне болести, трговина с отровом,

долазак у додир са лешевима и т. д. повећавају, и отстрањујући штетне последице, које изазивају недовољна и слаба храна, хрђав стан или занимање.

Особита се пажња поклања контроли животних намерница, које треба да се заштите од фалсификовања, као и појединим предметима (дечије играчке, тапете, боје, посуђа, петролеум).

Одељење ову контролу врши преко нарочито за то образованага извршног комесаријата, чији органи, подељени на одсеке (за млеко, за путер, за месо и његове производе, за пића и т. д.), иду свакодневно и по продавницама, на пијацама или у пререту улицама, узимају пробу и предају нарочито хемиској лабораторији, која потпада под ово одељење и само ове послове врши. Анализе, нарочито млеко, врше се врло брзо, скоро увек истог дана кад су и предате и са оптужбом полицијске власти доставља се суду, који врло строго кажњава.

Одељење се даље стара о сузбијању заразних болести, о дезинфицирању, гробљу и погребима, упућивању умоболних у душевну болницу, старање о здравствениности станова, о чистоћи, надзор над лекарима, бабицама лекарским помоћницима, надри-лекарима, болницама и клиникама, апотекама, дрогеријама, целовању деце, старање о одојчадима и т. д.

На овом здравственом пољу утркују се овде и држава, и општина, и приватна друштва. Отуда је здравственост у Франкфурту врло добра и проценат умирања с године на годину све мањи (14.78 према 27 на хиљаду у Београду).

Особита се пажња обраћа одојчадима и деци у првим годинама. За сву сиротну децу која немају родитеља, или и ако их имају толико су сироти да децу не могу неговати, стара се општина. Предају их на неговање нарочитим женама, које морају имати полицијску дозволу да могу децу на исхрану и неговање примати, а ове контролишу и децу надгледају нарочито за то постављене искусне жене.

Надзор пак над децом до 6 година, која се дају другим породицама на исхрану о трошку родитеља или родбине, који су службом или чиме другим спречени да их код себе држе, води полиција преко такође само за то постављених женских службеница, које их свакодневно обилазе и гледају да ли се чисто држе, добро негују и да у моралном погледу за децу нема никакве опасности код дотичне породице.

За заштиту деце постоје и шест приватних друштава.

Ветеринарну полицију врши друго одељење преко полицијског марвног лекара, који се стара о здрављу стоке, води надзор на општинским кланицама и стара се о извршавању односних закона и прописа.

Од интереса ће бити да на овом месту поменем нешто и о *асима*. Сопственици морају платити општини на име годишње порезе по 20 марака за сваког пса. На улици се морају или водити или морају имати корпус на њушци. Чим се појави ма и један само случај бесна пса у вароши, онда полиција наређује и обзна-

њује т. зв. „псећи затвор“, у коме се пси морају 12 недеља држати или затворени или везати на ланцу с корпом на њушци. Извођење на улицу у том времену допуштено је само на ланцу и са сигурном корпом. У времену за које је наређен „псећи затвор“ не сме се извести ни један пас без нарочите полицијске дозволе, којој претходи марвено-лекарски преглед.

Води још и надзор над заштитом животина, издаје у том смислу потребне наредбе и дела заједно са друштвом које има ту циљ.

V Треће одељење.

Цело треће одељење испуњава т. зв. *политичка полиција*, која води надзор над анархистама, социјал-демократима, политичким људима, зборовима и удружењима и странцима.

Пу пошто је ово одељење уређено по угледу на берлинску политичку полицију, то његову организацију и рад нећемо овде истагати, већ кад будемо писали о берлинској полицији, те да тако избегнемо и излишна понављања.

VI Четврто одељење.

Ово одељење чини *кривична полиција*, која је такође у главном и сходно месним приликама устројена по примеру берлинског крив. одељења. Са тога ћемо се и овде ограничити на најкраће и на разлике од берлинске полиције.

Цела кривична полиција централисана је под управом једнога члана полиције („полицијског саветника“) у овом одељењу, које се према природи послова дели на шест комесаријата, од којих сваки има одређен круг послова. Н.пр. један комесаријат обрађује само опасне крађе, други утаје и преваре, трећи опште опасна злочинства и т. д.

На челу свакога комесаријата је по један криминални комесар, коме је додат још потребан број криминалних шуцмана (жандарма), преко којих комесар, у колико то не може сам да постигне, врши истраживања како усмена тако и писмена. Они излазе на лице места, чине потребне извиђаје и подносе писмен извештај, на основу кога се даље трага и ради по комесаровом упутству.

Сваком кварту придодат је још по један криминални шуцман, који у кварту обавља послове кривичне природе, али опет за рачун кога од оних шест комесаријата у президијуму, којима доставља резултат трагања са актима.

Сви криминални органи носе цивилно одело, а има их сем 8 комесара и 50 шуцмана. Последњи су узети из најбољих униформисаних шуцмана и имају поред плате извесан додатак на одело и кривичну службу. Они долазе изјутра на рапорт код својих комесара, примају нове предмете и налоге, сврше за 2—3 часа што имају писмено у канцаларији (са слушања окривљених и сведока, реферати и извештаји и т. д.), па по том иду у варош и тамо предузимају или продужују трагања. Остаје само по један преко цела дана у свакоме комесаријату дежуран. Вршећи редовну службу у трагању по целој вароши они у исто време

контролишу и изналазе сумњива лица, а они једино врше од времена на време и потере (Gratieu, Streifungen) по јавним локалима, сумњивим местима и парковима, поступајући при том врло обазриво.

Ово одељење издаје свакога дана један мали лист („Fandungsblatt“ на 2—4 стране $\frac{1}{8}$), у коме публикује све што је последња 24 часа у Франкфурту и на страни украдено, као и лица која се траже. Тај листић добијају сви квартави, сви криминални службеници, заложни заводи и т. д.

Засебан пододељак кривичне полиције чини *полиција јавнога морала* са једним криминалним инспектором на челу, два крим. комесара и 15 крим. шуцмана. Њен је задатак да регулише проституцију и води надзор над јавним женским.

Овде бордељски систем не постоји као готово и у целој Немачкој. Проститутке су слободне у своме кретању са извесним ограничењима. Изузев места у непосредној близини цркава, школа, касарни и других јавних надлештава, даље кућа у којима се налазе пивнице и гостионице и куће чији су сопственици или закупци због подвођења осуђивани — оне могу становити по целој вароши, само свој стан морају у року од 24 часа пријавити лично члану кварта. У кретању су ограничене у толико, што им је забрањен приступ у главне и живе улице, исвесне локале, позоришта, боља места у орфеумима и вариетеима ит. д.

Кад нека женска почне проводити неморалан живот, онда се претходно, пре него што се стави под санитарско-полицијску контролу, по неколико пута протоколарно опомиње да се врати часном животу, обавештавајући о томе и њене родитеље или старатеље, па кад то ништа не помогне онда се тек, без кажњавања, ставља под контролу, којом приликом потписује један протокол, у коме је изложено како се као јавна женска у интересу здравља, јавног реда и морала мора владати.

Под санитарско-полицијски надзор стављају се женске:

- 1) које на више опомена нису престале блудничити,
- 2) које се саме јаве за контролу, а пунолетне су,
- 3) које се приликом затварања због тумарања и скитње нађу као заражене, и
- 4) досељене женске, које су у другом месту биле под контролом док не покажу да имају уредно занимање и средства за живот.

Према сушњу образовања, свом понашању, одећи и каквоћи стана проститутке се деле на четири класе:

У последњу, III класу, долазе проститутке које по своме образовању припадају нижој дрштвеној средини, које немају свога стана, које тумарају по улицама и шеталиштима, које посећују најниже локале и које обично имају „цухелтере.“¹⁾

У II класу долазе оне које имају пешто боље хаљине, свој стан, које се на

¹⁾ То су људи који ништа не раде, већ живе од зараде проститутки, са којима се саживе.

улица мирно и солидно понашају и које избегавају најниже локале.

У I класу се уврћују оне, које својим држањем и оделом показују да још воде рачуна о моралу и пристојности, имају свој стан са засебним улазом, а на улицама и по јавним локалима пристојно се понашају и пристају да лекарски преглед саме плаћају.

Над све три ове класе стоји тако звана „А класа“, у коју спадају оне боље проститутке, које су дужим посматрањем и контролом дале доказа о свом пристојном владању и које обично имају веће и боље засебне станове са отменијим посетоцима. Оне женске из ове класе, које се огреше о полицијске прописе, које буду кажњене, сиџилисом заражене или се примете да опште са каквим „цухелтером“, уврћују се у нижу класу.

Практични значај ове поделе на класе поред материјалних разлика и у томе је, што нпр. проститутке III класе кад се о прописе огреше могу шуцмани одмах затворити, оне из II класе само ако не следеју предходним опоменама, а оне из I и А. класе не лишавају се одмах слободе, већ се противу њих подносе д. ставе одељку, које кривицу извиђа и оптужује суду.

Ради утврђења иступних кривица проститки шуцмани могу ући у њихов стан од 7 часова у јутру до 9 увече, а ноћу сме се ући у стан проститутке А. класе само по налогу управника полиције, класе I само по налогу шефа крив. одељења, а II и III кл. по налогу инспектора или комесара из овог пододељка.

У коју ће класу која женска бити уврћена решава инспектор — шеф овога пододељка, а за класу А увек шеф крив. одељења.

Раширканост проститутки по целој вароши онемогућава довољан надзор и на много места изазива негодовање код грађана, те је овде у једном забаченијем крају вароши одређено неколико улица, у којима проститутке могу по неколико њих заједно становити. Да би се проститутке што више концентрисале у томе крају оне које се тамо настане уживају извесне повластице, нпр. самим тим што се тамо настањују уврћују се у I класу, али чим се из тог краја у варош пресеље, враћају се опет у ранију класу.

Лекарски се преглед врши два пут недељно и то за III и II класу у президијуму, а за I класу у нарочито за то закупљеном локалу у вароши. Над класом А врши се преглед једаред у 15 дана обично у стану дотичних.

Проститутке не добијају никакву исправу, а стање њиховог здравља бележи се на нарочити картон, који се чува у локалу где се преглед врши. Заражене се одмах упућују у болницу на лечење о трошку месне општине.

У своје стану јавне женске могу примати посете и дању и ноћу, придржавајући се извесних ограничења ради заштите моралних осећања суседа.

Ради санитарско-полицијске контроле у моралном погледу варош је подељена на шест крајева и за сваки тај крај одређени су по два стална шуцмана, преко којих се, поред осталог, прибављају и

сва потребна извешћа. Поред тога се свакодневно одређују вечерње и ноћне патроле, које иду по вароши и гледају дали се проститутке придржавају прописа и правила и мотре на тајну проституцију.

Удајом проститутке престаје надзор као и онда, кад која изјави да хоће да живи часним животом и то се посматрањем потврди.

У одељку се воде разне књиге у интересу што боље контроле над проституцијом и јивним моралом, као нпр.

1) *картонски регистар проститутки*, уређен по азбучном реду,

2) *регистар проститутски по реду пријаве*, који указује и на горњи регистар,

3) *контролна књига*, у коју се, по азбучном реду, убележавају лекарски прегледи,

4) *затворски контролник*, где се убележава по азбучном реду кад која оде у затвор или се из овога пусти,

5) *регистар „цухелтера“*,

6) *регистар куллера и цеза*,

7) *регистар келнерица* и т. д.

Свака женска која се стави под санитарско-полицијски надзор мора предати своју фотографију или ако је нема сликати се у полиц. атељеу бесплатно и те су слике такође поређане азбучним редом по кутијама.

Приликом одласка из вароши у неко друго место оне се морају пријавити одјек и назначити куда иду, те се односно место о њеном доласку извештава, шаљући и личне податке и казне о њој.

Рад у остала четири одељења слаже се са радом дотичних одељења берлинске полиције, пошто обе вароши, и Франкфурт и Берлин, припадају једној држави — Пруској, те ћемо послове тих одељења изложити кад од идуће године будемо писали о уређењу берлинске полиције.

Овде ћу да поменем само још нешто о *дежурству*.

Канцелариски су часови од 8 пре до 3 часа по подне. После 3 часа у сваком одељењу остаје по један чиновник као дежурни до 7 часова у вече и тај има ради ручка слободно време од 11 до 3 часа. По један шеф одељења мора се сваки дан наћи пред вече између 6 $\frac{1}{2}$ —7 часова у одређеној соби, где му се из свију одељења доносе хитни предмети на потпис.

Празником дежура такође по један чиновник у сваком одељењу пре подне, а шефови одељења наврате око 12 часова да сврше хитне послове. Ови се могу међусобно и заступати без управникова одобрења.

Жив. А. Лазић

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ТУЋИНКА

I

Посведневно од два до четири сата по подне било је примање. То је одређено време за посете болесницима. Само у то време могао сам видети моју драгу, сада већ покојну сестру.

Сећам се, било је пред Ускрс, у првој половини априла. Дунав се разлио и преплавио недогледне банатске равнице. Из даљине беласају сићушни кућерци поплавених села; снажан, али пријатан ветар подухује на махове из даљине. Незнана безимена чежња за даљином унедрила ми се у душу. Поља тек што су превучена свиленим травним зеленилом. Одмах по ручку пошао сам сестри у посету.

Преданном се дизала висока зграда, жуто обојена, са читавим низом оака на крову. Улази се на широку, разваљену капију. Слеве стране, до уласка је капела, где се остављају покојници без родбине; ту се опевају, а одатле их носе на гробље. На своју несрећу, баш сам наишао у тренутку, кад су у једним колима износили неког сиротана без рода и имена. То још више појача моју тугу. Право преданом пружало се огромно двосратно здање са великим вратницама на средини и пространим округлим басамацима. То је болница. Ту лежи моја сестра.

Чим се отворе вратнице осети се задах као у апотеци. У ходнику, иза спољашњих врата доста измешана света — све је то дошло да се види са својим милим и драгим. Ходник се завршује двојим стакленим вратима од којих једна воде у мушко одељење, а друга у женско. Лица ова, брижна изгледа, махом ћуте, очекују да их позову у одају болеснику, коме долазе у посету. Послужитељ, са качкетом на глави, има урањено, равнодушно лице и он једини у ходнику пуши. Он пропушта посетиоце болесницима и преко реда, само кад му се приближи руци.

Моја сестра лежала је у соби број 4.

Моја јадна сестра једва је издржала операцију. У току саме операције срце умало што није престало куцати. Увијали су је у неке влажне чаршаве и трљали док се није повратила из заноса у коме није за навек остала.

Ја сам је силно волео. Њој сам све поверавао. Она је и ако много млађа од мене умела тако лепо да ме теши и храбри.

Болничар један спроведе ме до њене собе.

Срце ми је необично задрхтало. Страх и радост су ми наизменично испуњавали душу. Једва сам је угледао. По челу, кроз ситне поре, избиле капљице зноја и овлажиле цело лице.

Осетио сам да овде у близини лебди дах оне ледене прилике, од које људска рука хоће да отргне ове јаднике.

Пошто лагано превукох шаком преко њена чела, сестра отвори очи.

— Спаваш ли?

Она се насмеши. Хтела је нешто рећи, али није могла. По очима сам јој познао да се веома обрадовала мојој посети.

Преко од ње тако исто женска прилика увијена, дисше дубоко и брзо. Почнем разгледати собу и друштво моје сестре. Сусетка њена учини ми се необично лепа. Али је имала лице изнурено, како имају људи, који су у животу много патили.

Болничарка ме на брзу руку и укратко упозна са сусетком моје сестре.

— Туђинка... странкиња, рече ми показујући очима на њу. Наставила ми је причати о њеном пореклу и судбини, која је доведе додде.

Ја сам је пажљиво слушао.

— Знате, није она пала у порок, него су је људи гурнули намерно, па су после трговали с њом, као с каквом робом. Првих дана нисмо могли да сазнамо ни која је, ни од откуда је, ни ко су јој родитељи, управо нисмо могли ништа да сазнамо. Чим смо поменули оца или мајку, дрхтала је као у грозници. Неколико дана прошло је у узалудном тражењу и распитивању. Управа болнична питала је у заводу где је била; ни газда, нити иједна другарица знађаше ма шта да кажу о њој. Шта више нису јој знали ни право име. Знате како је, девојка чим посрне и раскине са светом и породицом, промени често и име своје. У једном заводу звале су је другарице Јованка, у другом Стефанија. Како се пре тога звала Бог један зна!... Кад је пре неколико дана доктор поменуо да морамо писати њеној кући страшно се преплашила. Бојала се да јој не дођу отац или мати, а овамо их у бундању непрестано помиње и тражи. Намамљена и преварена оставила је и дом и родитеље; управо одведена, као што то често бива... Признала нам је да би радије умрла, него да је овде и у оваком стању види отац или мајка. Сама се стиди онога што је јадница препатила.

— Па сад како је? запитам ја.

— Може бити да њени родитељи још жале за њом или мисле да је негде у свету пропала.

— Зар им се није јављала?

— Никада, тако сама каже.

Болесница је неко време непокретно гледала у болничарку нежним, изразитим очима; али их убрзо склони и паде у лак занос. Болничарка јој приђе да јој намести узглавље, па се окрете мени, тихо говорећи.

Спава... можда сања своју мајку. Погледајте, како је лепа... Да знате само колико се каје и како је тишти рођена прошлост. По томе се види да је из неке боље куће.

II

После четири дана послови су ми допуштали те сам понова отишао у болницу да посетим сестру. Било јој је много боље, почела је рана да зарашћује те сам и ја поред ње мало живахнуо и веселије гледао око себе.

Преко пута постеље сестрине још лежи лепа туђинка. Дисање јој је брже и теже — приметно се стање њене болести погоршало.

Кад сам је после поздрава запитао како јој је, она је, у место одговора благо се насмејала; али су у дубини оних светлих и великих очију осетило да над њеним животом лебди сен смрти.

Говорљива болничарка, која је наишла у овај мах, као да је мало час завршила разговор са мном настави своју ономадашњу причу.

— Јуче смо писали њеној кући.

— Зар сте сазнали одакле је?

— Казала нам, све нам је рекла. Мени се исповедила. Ономад јој било рђаво, па ме звала и испричала ми је. Словакиња... Мало се издигла у постељи, прележала тако пуна два сата са сузама у очима и уздишући. Ја сам седела поред ње и тешила је. Она ми је, љубећи ми обе руке, све испричала.

Мене је дирнула судба овог чеда једног братског и несрећног народа и умолим болничарку да мени укратко исприча њену исповест.

Болничарка продужи равнодушно.

— Шта ми је рекла? Цело њено животије. Она је кћи неког вишег чиновника у Сан Мартину. Словакиња... Један мађарски официр намами је у свој стан. Уплашила се да јој родитељи не сазнаду шта је с њом било није се смела враћати кући... Исти официр је одведе са собом у Пешту. Ту је код њега провела неколико недеља. Једва да јој је било четрнаест или петнаест година. Родитељи су је извесно тражили по вароши и околини; али нигде ни трага ни гласа од ње. Тај је официр продаде другом неком официру, а после краткога времена паде у руке некаком агенту или трговцу који с њом брзо сврши рачун. И после, наравно... и тако даље... Он је прода за три стотине круна... из Пеште у Сегедин, из Сегедина у Суботицу, па онда Нови Сад, а одатле Београд и ето, сад је ту. Овде се зауставила. Да је није задржала болест, њу би и даље продавали у Трнову или Софији, у Цариград или Смирну би била одведена и Бог зна где би завршила своју судбину. Осам пуних година, она није ништа чула о кући и родитељима, а ни они о њој, нити им се кадгод јавила. Сад ево, завршује своју тужну историју.

Вајада има наде? рекох.

Болничарка слеже раменима и баца на болесницу један поглед.

— Видите и сами како је... јуче је доктор Божа писао њеној кући, па сад чекамо одговор.

Мени дође жао несрећне девојка.

— А она?

— Знате, после тога се са свим измeнула. Са свим је другача постала.

Завртеше ми се сузе у очима а болничарка настави тишим гласом.

— Мени се чини — ту је, још кој дан. Сломила се, ни налик на ону болесницу. Смеша се, не говори ништа, не једе ништа и све као да је у заносу, а кад се прихвати пита: хоће ли скоро доћи мајка њена.

— А шта јој ви кажете?

— Кажем јој да ће јој мајка сутра доћи. Данас, цело јутро ни тренула није и десет пута питала је за мајку.

При опраштању пољуби своју сеју и сузних очију изађем лагано напоље, га не реметим сан ове бојке грешнице и мученице, жалећи у њој судбину читавог њеног мученичког народа.

Сутра дан ми је било могућно те сам опет отишао у посету својој сестри. Затекло сам је расположеноу и већ мало исправљену на узглављу своје постеље. Њена сусетка стално је у заносу, као у неком летаргичном сну и стално је тихим гласом звала мајку. Видео сам да ју је

непрестано очекивала. Приметио сам да је моја сестра заводела своју сусетку и да је жали. Седећи поред ње и држећи и милујући њену меку, нежну руку сеја ми рече.

— Данас као да јој је много горе, каже доктор... Немирна је, стално зове мајку.

С тихом сетом посматрао сам јадну туђинку: лице јој бело, чисто, као жућкасто платно и ведро. Као да је некаква свемоћна рука збрисала све оне дане грешења и страдања, дане страшене младости и несрећна бурна живота. Као да нису постојале године оне дуге године лутања и грешења; као да се понова вратила у доба дивнога, незаборавнога детињства. Понова се повратило то златно доба, срећа у материнском крилу.

Посматрајући ово дивно а несрећно чељаде, мени је падла на памет тешка судбина целог народа словачког и жалећи је тешио сам је дрхућим гласом.

— Још само да вам мајка дође и све ће лепо проћи.

Преко њеног углачаног чела, на ком се већ збирале капље леденога зноја и преко светлога и пожутелог лика претрча осмех.

Усне јој заиграше и ја сам једва чуо слаби глас који помиње име оне, која нам је најмилија.

Сузе ми се завртеше у очима; у души ми је и самом било врло тешко.

Болесница је понављала: „мама, мама“ и погледом тражила по одаји и према уласку неће ли се мати појавити.

Лекар, у то време обилазећи болеснике заустави се код собе број 4. Кад се он појави сиротици се раширише зенице. Лекар, човек жив и окретан, приступи болесничиној постељи и како је имао уза се вазда лепих речи, он је умео утешити. Он положи руку на њено мраморно чело и милујући је по коси направи весело лице.

Би ли мало млека?

Болесница једва приметно климну главом: неће. Али се погледом увела у очи докторове не би ли тамо сазнала и прочитала кад ће јој мати доћи.

Лекар је иза ту прилику имао лепу реч.

— Кад ће доћи?... На путу је... Дан, два. Она ће доћи и ви ћете заједно отпутовати својој кући. И тамо, код мајке, биће вам лепо, много лепше него међу осталим људима.

Сиротица задовољно помицаше усницама помињући слабом гласом своју мајку.

III

Дан један или два изостао сам. Понова сам посетити сеју на велики петак. У соби а и у целој болници владала је чудна, тајанствена тишина. Осећајући и сам свечаност дана на прстима сам се пео уз степенице. Сестра, пре него што сам је и пољубио и поздравио се с њом, божаљиво ми показа очима на супротну страну.

Запитах тихим гласом сеју.

— Шта је?

Она, у место одговора, набра веће и у очима сагледах две сузне капи.

Болничарка уђе носећи у руци малу свећу и приступајући постељи и сама дирнута прошапта.

Ту је близо крај...

Лице у болеснице било је светло и насмејано. Тако изгледају лица срећних бића и блажених створења. Она је и сама осећала нешто ново, да се буди неки нов осећај, да се буди и диже у њој нов живот. Око усана непрестано игра осмејак и лице доби други израз. Као да је нестало болести, ишчезла је. И није више у болничној одаји број 4. и не лежи непомична у постељи. На њој је нова бела лака хаљина, коју је сад први пут обукла; воде је у цркву да се задевојчи. Стидљива и весела журно пролази познатим улицама идући цркви. Ту у пролазу, на путу, налази се и она кућа у којој је проводила залудне и суморне дане и пуне ноћи у бесним оргијама, где је свакоме нудила уста на пољубац и из свачије руке ишчекивала заслужену награду за своје самопожртвовање и попуњену јевтину љубав. Види прозоре са спуштеним капцима и једва се присећа да је ту провела више од четири године. Жури на железницу да се што пре види и поздрави са својом мајком. Успут јој се указа и дом у Суботици и официров стан у Пешти и сви страшни тренуци онога времена; али се она свега тога једва као кроз сан сећа и све као да се то није ње тичало, него неког другог. Није дошла ни у трећу споредну улицу, а она осети и познаде да се већ налази у свом родном месту, у Сен-Мартину, на подножју горостасних Татра. У даљини се ивицом хоризонта издижу снежне планине, а долине и равни искићене житом и градинама. Одмах је познала улицу којом се кретала. Њом је тако често с мајком пролазила. Срела је и млекарницу која им у кући носи млеко и старог слугу Јаноша, који је одавно умро, док је она била девојче од десет година. И њега је срела и познала: он иде на пијацу. И још чује близу свога стана, деца се око једне капије позавађала и галаме као врапци. Познаје глас свога брата Енриха. Све јој то необично мило и необично чудно. Осећа топлину и чини јој се да не иде, него да лети, а свуда око ње светло и сјајно, сјајно и чисто. По свега као у некој прозрачној сумаглици и од свега отходи некакав тежак мирис. Небилница, нешто што у животу не бива, али што душа тајом осети и позна, нешто велико и светло, што се само у сновима јавља, она сада преживљује. Па није ни на земљи, него у висини, али стоји као да иде по земљи; и испод њених ногу клања се класје житно и цвеће, гибљу се и превијају жита и њиве, а са обејих страна друма, којим ходи тополе се сагибају и приклањају, а гране шуморе необично, тихо, као арпа у даљини... Најзад ту је и дом родитељски — а то је једино и хтела да види. Осећа да је мајка ту али је не види. Нестаје топлоте и светлости, а испод њених ногу измичу травне долине и вртови. Све се лагано увија у магличасту копрену; једва са страхом назире пред собом два три корака: но не може да за корачи у сам мрак.

Усне јој се померише: да изговори име материно, али нико не чу ту реч.

Наиђе оно велико и незнано, наиђе онај, који ће је одвести матери. Ено је мајка — иде сва блажена у сусрет чеду свом и шири руке у загрљај. Сва је у сјају и трепери у светлости. Како се благо и нежно смеши мајка. То је најблаженији осмех, осмех пун неисказане радости. То је њена мека рука што милује. То је оно велико што прекриљује небо и земљу, што захвата душу и просторе и опија блаженством. Светло и топло око ње. Болесница не осећа никакве болове; она осећа бескрајну радост и здравље. Положила је своју главу у мајчино крило, а мати је милује по глави, а кћи не може да изговори ни једне речи од милине, него гугуче као грлица... А тамо далеко, далеко у магли леже туђина и лутања; једва се назире суморна и тешка прошлост и страдања. Нешто бруји у висини, као да су хорови анђела. Тако јој се у детињству чинило певање у цркви. Око ње гучина вечна плаветнила. Као да се живот одмара и празнује. То је Спаситељев дан, дан кад он долази. Па и то промиче. Поступно све ишчезава заборавља се све, а у тренутку се преживљују сви дани златног детињства и младости. И све лебди и умире у таласима вечнога просторства. Мајка, у чијем је наручју блажена почивала, са свим ишчезе. Далеко испод ње шуме потоци и ваздушне струје, слаби хорови тига и анђелских гласова, промичу предели... не стаде оних осам тешких, суморних година растанка, осам година патње и грешења. Никога нигде; ту је с њом једино Онај, који је себе жртвовао и човечанство спасао.

Ал то више није било на овом свету. То је било тамо, тамо далеко преко обале живота, тамо иза живота.

IV

Стигла је и мати. Дочекали су је хорови песама и брујање звона. Дан је био као душа онога који је тога дана дошао целом свету а њену јединицу собом повео.

Дошла је да види своје дете, које је узалуд чекала пуних осам година; похитала је ћери у наручја, а она је почивала скрштених руку шест стопа под земљом.

Несрећну мајку упутили су на гробље и једва су јој између многобројних крстова указали хумку под којом почива и вечни сан борави њена јединица. На малом, црвено обојеном дрвеном крсту, непознатим, туђим словима било је исписано име њене јадне ћери, име, које она није умела ни прочитати ни разумети, име неке туђинке.

Тужна жена стајала је скрушена на пространом гробљу, окружена крстовима и хумкама непознатих покојника. Душа јој потонула у тугу; ни једно око није заплакало за њеном ћери; ни један божји створ није сиротицу до гроба испратио, нико је није ожалио. А тамо у шумним варошима безбрижно и весело проводе они, који су ову младу и невину јадницу у грех и порок навукли и рани јој гроб

ископали. И тупо, са осећањем неизказане бола и туге, посматрала је несрећна мајка са ивице гробне хумке своје кћери далеко, сиву пространу равину и даљину преко Дунава; гледала је на ону страну где је њена постојбина и присећала се детињства и незаборавних тренутака љубави према своме јединчету; присећала се свију снова и нада, што их је сновала о срећи и будућности свог љубљеног детета. А место тих нада и златних савњарија гробна хумка далеко од завичаја, у хладној туђини и мали дрвени крет, са не разумљивим именом на њему.

Дан се лагано гасио. Из даљине су допирали разноврсни звуци и гласови, стапајући се у неодређено брујање живота, који за часак изумире. У близини на једној грани застала је тичица једна бојажљиво посматрајући јадну мајку, која скрушена и оборена патњом и болом душевним клечи крај гробне хумке загрливши дрвени крет и тихо нариче и јеца за својом изгубљеном јединицом.

М. Павловић.

ПОУКЕ И УПУТИ

Сеобнина одређена чл. 16. под б. „закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и служитеља“ обухвата накнаду сеобних трошкова и за породицу и за ствари чиновника — а не само за породицу.

У 11. броју овога листа од ове године, а у члаку „Примена закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и служитеља при премештајима по потреби службе“, ја сам изнео своје мишљење о неједнакој примени законских прописа при прегледу и одобравању чиновничких рачуна о сеобнини, задржавајући се нарочито код случајева премештаја чиновника са породицом кад путују колима.

У 17. броју „Полицијског Гласника“ од 1. маја 1905. год. публикована је одлука Државног Савета од 11. априла 1905. Бр. 2562, којом је једном порезнику са породицом признато право и на особену за сав плаћени подвоз ствари, и поред двогубе дневнице и двогубе километраже по чл. 16. под б. поменутог закона. С позивом на ову одлуку Државног Савета доцније премештени чиновници тражили су да им се при путовању колима призна и особена накнада за сав плаћени подвоз њихових ствари. И кад год је овакав случај дошао пред Државни Савет, овај им је оваке тражбине и признавао (види „Збирку“, одлука Државног Савета од Мил. Вукићевића I. део стр. 439. и 442.).

У поменутом свом чланку ја сам изложио законске прописе на основи којих сам сматрао да је овакво схватање Државног Савета погрешно. Ну сада је ово питање пречишћено и не може бити више неједнаке примене. Чл. 17. финансијског закона за ову годину прецизно је одређено какву и колику накнаду, као сеобнину, добија чиновник са породицом при

премештају, кад путује колима, те више не може бити речи и о засебној накнади за сав подвоз ствари при оваким премештајима. Па и поред овога поједини чиновници у својим рачунима о сеобнини и сада траже, поред двогубе дневнице и двогубе километраже, и засебну накнаду за сав плаћени подвоз ствари позивајући се на раније одлуке Државног Савета о томе. Ну како је сада и Државни Савет изменио своје раније мишљење о овој ствари, па друкчије расправља ово питање о накнади сеобнине и за премештаје извршене пре ступања у живот садањег финансијског закона, ја сам сматрао за потребно да једну такву одлуку Државног Савета саопштим у „Полицијском Гласнику“ у коме је саопштена и она ранија, овој противна, његова одлука.

* * *

Др. Т. М. физикус премештен је по потреби службе из Књажевца у Ужице указом од 30. априла 1907. год. У рачуну свом од 25. јуна 1907. год. он је тражио да му се на име сеобнине за ој премештај плати 857. дин. У ову суму, поред трогубе дневнице и трогубе километраже за себе и породицу, он је урачунао још и 500. дин. плаћених за подвоз ствари од Књажевца до Ужица, што му месна контрола није могла признати, захтевајући да се овај рачун пошаље на претходну оцену и решење Министру Унутрашњих Дела.

У Министарству Унутрашњих Дела овај је рачун редуциран на 468. дин., јер није призната позиција од 500. дин. за пренос ствари од Књажевца до Ужица, већ је ова — по умерењу — сведена на 120 дин., рачунајући у ову суму трошкове око паковања и растоваривања ствари и за пренос њихов жељезницом од Ниша до Крагујевца — сагласно чл. 20. у вези чл. 13. закона. Накнаде за пренос ствари од Књажевца до Ниша и од Крагујевца до Ужица није призната, пошто је за овај део пута дата и за то накнада по чл. 16. т. б. у двогубој дневници и двогубој километражи.

Мимо овога и дневница за овај премештај сведена је од 4 на 3 1/2 дана, пошто је М. на овоме путу провео 3 дана и 11 часова — а то по чл. 5. претпосл. одељ., износи 3 1/2 дана. М. није био задовољан овако редуцираним рачуном па је тражио решење ради изјаве жалбе, што му је и дато.

У решењу г. Министра Унутр. Дела од 18. октобра 1907. год. БН. 5491, којим је М. одбијен од тражења да му се призна цео рачун о сеобнини од 857 дин., изнесени су у главном они и онакви разлози, које сам и ја изнео у напред поменутом чланку свом по овом питању, па за то држим да је за читаоце „Полицијског Гласника“ излишно понављати те исте разлоге и овом приликом.

Државни Савет је, решењем од 18. септембра ове год. Бр. 5286, оснажио ово решење г. Министра Унутр. Дела.

Полицијски чиновници, кад преводом на плате по садањем закону о уређењу округа и среза, на основи чл. 162. добију већу плату и нов положај са премештајем, немају права на накнаду сеобних трошкова.

Указом од 27. јула 1907. год. Д. П., као секретар начелства III класе округа в. са годишњом платом од 2526 дин., постављен је, на основи чл. 162. (у вези с чл. 30. и 49.) закона о уређењу округа и срезова, за секретара II класе начелства округа т., чиме је добио повишицу плате од 174 дин. годишње.

Пошто је отишао на нову дужност он је поднео рачун, којим је тражио да му се призна и плати 420·10. дин. на име сеобнине са породицом од В. до З., наводећи као разлог овоме, своје тражење то, што ово своје унапређење од секретара начелства III класе за секретара начелства II класе не сматра као редовно — обично — унапређење, већ као преводње његово у ранг и плату по сили прописа чл. 162. закона о уређењу округа и срезова, по коме су класе и плате средњих начелника и секретара окружних начелстава другачије регулисане но што је дотле било, и што је он овим постављањем добио само 174 дин. повишице плате за годину а његови сеобни трошкови износе знатно више.

Г. Министар Унутр. Дела, решењем од 17. јуна ове год. БН. 3178, одбио је секретара од тражења ове сеобнине, као немесног, са разлога, које ниже излажем:

„По чл. 2. закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и служитеља ови имају права на накнаду сеобних трошкова у случајевима кад се „по потреби службе државне, премештају из једног места у друго“ — што код секретара није случај. Указом од 27. јула прошле године он није премештен по потреби службе, већ је добио ново опредељење с унапређењем и у класи и у плати, те за то и нема права на накнаду трошкова за сеобу из В. у З. Овај утврђени факт не мења у суштини то, што је ово унапређење за 26 дин. годишње мање од редовног унапређења са једном класом (чл. 49. у вези чл. 30. закона о уређењу округа и срезова), што је извршено по сили прописа чл. 162. закона о уређењу округа и срезова и што сеобни трошкови износе далеко више од годишње повишице плате. И ово, као и сва друга унапређења, извршено је на основи законских прописа и по сили ових. У томе у суштини не може бити начелне разлике; а сума добивене повишице плате не одузима унапређењу његово карактерну особину, кад се њиме добије и виша класа (ранг) и већа плата. Сеобни трошкови секретара II, по поднесеном рачуну, и иначе су знатно већи од 200 дин., колико износи и редовна годишња повишица плате из III класе у II класу секретара окружних начелстава, те и ова околност не може давати њему права на накнаду сеобних трошкова.“

„Ово министрово решење оснажио је и Државни Савет решењем својим од 5. ов. мес. Бр. 7378.

Полицијски чиновници окружних начелстава немају права на накнаду дневнице и полутине по закону о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника и служитеља кад у округу, ван места свога становања, врше службене послове.

Д. П. секретар начелства округа т. по наређењу окружног начелника и Министра Унутрашњих Дела извршио је ревизију у три среске канцеларије на основи чл. 23. а сагласно чл. 20. закона о уређењу округа и срезова, пошто је начелник окружни у овом времену био спречен другим службеним послом да ову своју дужност изврши.

На овоме послу секретар П. провео је пет дана, па је поднео рачун да му се за то плати на име попутине и дневнице 101 дин. по закону о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника.

Г. Министар Унутрашњих Дела одбио га је од овога тражења, као неумесног, решењем од 20. августа ове год. БН. 4320, а с ових разлога:

„По чл. 3. т. 9. закона о трошковима управних власти, у вези с одредбом чл. 1 истог закона, секретар П. има сталан додатак од 30 дин. месечно као накнаду за путне трошкове, које учини кад ван места свога сталног обитавања, а у границама свога округа“ врши службене послове“. Према овоме секретар П. нема права на накнаду за овака путовања и по закону о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника, што је изриком и у чл. 27. овог закона казано.

„Секретар П. је окружни полицијски чиновник и по томе његов службени круг је његов округ, кад год излази ван места свога сталног обитавања да врши службене послове. Тако је и по пропису чл. 1. закона о трошковима управних власти и по пропису последњег става § 16. закона о чиновницима грађанскога реда.

„Не стоји то што секретар П. каже, да му се стални додатак даје за службене изласке у атару општине где је канцеларија окружног начелства, кад противно томе говоре и чл. 1. закона о трошковима управних власти и чл. 6. закона о дневници, подвозници и селидбини државних чиновника; а одредба чл. 3. овога закона о томе, шта се разуме под „местом званичнога круга“, кад је реч о накнади путних трошкова, важи за чиновнике, који немају редовног додатка за службена путовања.

„У овом случају секретар П. заступао је у дужности начелника окружног сагласно одредби чл. 20. закона о уређењу округа и срезова — дакле извршио је једну законом прописану му дужност, за коју има и накнаду у редовном додатку. Околност, што је овај његов додатак мањи него додатак полицијских писара по срезовима, не иде у прилог његовог тражења засебне накнаде с тога, што он овака службена путовања не чини редовно, већ само у ванредним приликама — а додатак прима редовно — док писари по срезовима овака путовања морају много више да чине“.

Ово министрово решење оснажио је и Државни Савет решењем својим од 5. ов. мес. Бр. 7377.

Овако је гласила и одлука Државног Савета од 5. децембра 1901. год. Бр. 7900 у сличном случају, који је саопштен у „Збирци одлука Државног Савета“ од Мил. Вукићевића на стр. 165. I дела.

С. Ђ. Б.

Прерађевине од меса не подлеже наплати касапске аренде.

Ђ. Н. К., трговац из Крушевца, тражио је, да га суд општински ослободи од плаћања такса општинском касапском арендатору на саламе. Од овог тражења одбио га је суд решењем Бр. 178/907., са разлога: да општински арендатор према условима држане лицитације који су прописани саобразно уредби о касапницама, има права да наплаћује прописану таксу и на саламе, без обзира на то да ли је на ту робу плаћена каква такса пре уношења у варош Крушевац.

По жалбама молиоцима то су решење одобрили: начелство и министар, ну по жалби његовој на решење министрово П.Н. 11 137/907., Државни Савет примедбама својим од 18. новембра 1908. год. Бр. 6916. нашао је, да ожалбено решење не одговара закону са ових разлога:

„По т. 1. уредбе о касапницама, од 8. априла 1839. године, свака општина има право давати касапнице под аренду, у којима ће се говеђе и сваке друге стоке месо продавати, и ту аренду општине могу и под закуп давати. Наплаћивање таксе за клање свиња и клање стоке по саланама вршиће општине онако, како је прописано за клање говеди и друге стоке. А по уредби од 30. јануара 1861. год. В.Н. 218 дато је право општинама да могу давати под кирију у атару своме и право на клање стоке по саланама.

Ни овим уредбама ни којим другим законским прописима није дато право општинама да наплаћују касапску аренду и на саламе, које се као фабрички производ или увозе или израђују у земљи ради препродаје.

Према томе погрешно је општина на основу услова од 22. новембра 1906. год. Бр. 885, о давању под закуп аренде касапске за 1907. год., а по т. 2. под и, који је у противности са законом, односно уредбом о касапницама, решила, да је жалитељ дужан плаћати аренду на саламе“.

Ове разлоге Државног Савета усвојио је Министар Унутрашњих Дела, а ово у толико пре, што је ово питање по преставци Министра Финансија регулисано расписом од 20. октобра 1907. год. П.Н. 19399.

Овим расписом, на основу § 7. устројства централне државне управе и чл. 142. зак. о општинама, објашњено је полицијским и општинским властима: да општине, према уредби о касапницама и њеним изменама и допунама, имају право наплату такса у име касапске аренде меса, а да немају права на наплату ових такса и на прерађевине од меса, пошто би то

била нека врста трошарине, на коју за сада има по закону право само општина београдска.

Сем тога истим расписом наређено је надзорним полицијским властима: да забране општинама наплаћивање такса у име касапске аренде на саламе и друге прерађевине од меса, да сваку одлуку суда или одбора општинског, која би била противна издатом објашњењу и уредби о касапницама, у смислу чл. 152. зак. о општинама, задрже од извршења, а ако би која општина и мимо тога вршила наплату таквих противзаконских такса, да се према одговорном општинском часнику или службенику предузме кривично ислеђење и суду оптужи.

В. Ђ. Н.

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I

Суд општине вар. Лознице актом својим Бр. 7814, пита:

„Моли се уредништво „Полицијског Гласника“, да о следећем изволи дати своје обавештење:

1., Да ли по уредби о касапницама у Полиц. Зборнику страна 211. тач. 5. могу кафеције и механције клати стоку ситну, држати касапске пањеве и продавати печено и пресно месо пред својим радњама и онде, где се аренда општинска издаје под закуп;

2., Има ли општина права према § 369. кр. зак. да одреди касапима место за продају меса, као и то, може ли општина да за касапке створи дућане касапске све на једном месту и да им на исте наплаћује кирију у корист своје касе?“

— На ово питање одговарамо:

1. Право механција у погледу клања стоке, било је регулисано тачком 4. уредбе о касапницама, и по првобитном тексту овога члана било им је дозвољено куповање стоке и продавање меса, печеног или куваног, без икаквих обвеза према општини или арендатору.

Купљену стоку механције нису смеле ни тада продавати на ситно — крчмити — али су је могле делити на череке са другима, јер је та деоба дозвољена тачком 5. поменуте уредбе.

Али изменом тачке 4. ове уредбе од 18. октобра 1886. године (Зборник XVII стр. 186) прописано је, да наређења тачке 4. уредбе о касапницама, не важе више за Београд и она места у крајевини, где се кланице дају под закуп.

На тај начин, њима је са свим забрањена куповина и клање стоке за своје радње, јер оно што се они помињу у тачки 5. речене уредбе, не важи више, пошто је то било у вези са наређењима тачке 4. ове уредбе, а кад су ова наређења укинута, онда више не важи ни оно што је у даљој вези са њима.

Не могу, дакле, механције, а кафеције још мање, клати стоку за своју радњу у опште, нити продавати печено или

пресно месо докле не плате прописану аренду.

2. По чл. 11. и 34. ове уредбе о капницама општине имају и право и дужност да подигну зграда где ће се месо крчмити, па да од касана наплаћују кирију у корист своје касе.

Из санитарних обзира може се одредити и пре подизања ових зграда место где се месо може крчмити.

II

Суд општине бољетинске, актом својим Бр. 1426 пита:

1. Ова општина има своју механу у селу, коју даје под кирију.

Кирајџија овогодишњи неће да плаћа акцис, јер вели: кад општина прима кирију на своју механу, онда нема права на акцис.

Пошто је рачунска година већ на измаку, а механџија неће да плати акцис, то се моли уредништво за обавештење: да ли према измени уредбе од 7. марта мора овај кирајџија да плати акцис и ако је зграда општинска или не?

— На ово питање одговарамо:

И закупци општинских и сеоских механа као и сви остали, морају да плаћају на име акциса по 6% од годишње механске кирије, без обзира на то што општине примају и кирију механску.

III

Суд општине вар. Бруса актом Бр. 3506, пита:

„Колико треба да се плати таксе код среске власти, на препис који врши само приватно лице, кад препис износи четири табака и кад се препис оверава од стране власти?“

— На ово питање одговарамо:

Такса за препис акта — копирање — наплаћује се: кад је са оверавањем истих по тач. 15 таксене тарифе, а кад је без оверавања, онда по тач. 20. поменути тарифе.

Како је истакнути случај везан за оверавање, онда има да се наплати такса по тачци 15.

Према томе, прорачун би био овакав: за први табак (узимајући увек по оригиналу) са оверавањем 2 динара. За осталих шест полутабака по 0.50 дин. — 3 динара, свега 5 динара.

Како препису треба да претходи и молба, то би укупна такса била 5.50 динара.

IV

Председник општине затоњске, пита:

По члану 18. а. закона о таксама, дато је право пољопривредницима, да у случају где се размена добара врши у цели арондирања (то је састављање уједно са другом земљом истог господара у привредном интересу) не плаћају таксу по вредности, но само за просто потврђење.

Међутим, судови наплаћују таксу из таксене тарифе Бр. 204. и 205. на вредност и за убаштињење, без обзира што се земља груписе.

Моли се уредништво за обавештење: која је, управо та такса, о којој говори чл. 18. а. зак. о таксама.

— На ово питање одговарамо:

Један од битних услова за напредовање пољопривреде, јесу груписана имања.

Да би се ово груписање извело и омогућило, држава је нашла разлога, да размене које се у ово име врше, ослободи плаћања таксе и сведе ову на таксу за просто потврђење.

Према овоме, кад год се надлежно утврди, да се размена врши у цели арондирања; неће се и не сме се наплаћивати такса из тачке 204. таксене тарифе, него само она из тачке 205, која говори о потврди за убаштињења.

Ако се од кога наплати већа такса, он има права да тражи повраћај у року од 15 дана, рачунајући од кад му је такса наплаћена, у смислу чл. 20. зак. о таксама.

V

Деловођа општине азањске, пита:

„Учтиво се овим обраћам уредништву и молим да ми изволе дати следећа обавештења:

1. У мојој општини постоји један новчани акционарски завод, под именом „Привредна Банка“.

Циљ је овога завода да даје зајмове лицима која траже, почев од 20 динара па навише.

Ова је општина сеоска и тако се у оном заводу не задужује ни један трговац, но само сељаци, који потписују менице и стављају занимање да су трговци.

Како по §§ 77. и 78. трговачког закона, за сељака не вреди меница као менична обавеза, но као проста грађанска обавеза, то да ли вреди меница за сељака онда, кад се на истој потпише као трговац, и да ли при вршењу забране једном сељаку за рачун меничног дуга мора извршити имати у виду § 471. грађ. суд. пост. или не.

Да ли овај завод може тражити наплату од ових лица као од трговца или не, кад су они истом издали менице и потписали као трговци, и

2. У § 149. трговачког закона јасно је казано, ко протествује менице због непријема или неисплате, и кад то стоји, онда ко је надлежан за протест меница у месту где један завод постоји а ту нема ни полицијске власти ни окружног суда, ако је надлежан општински суд, онда до колике је вредности за протест меница надлежан?“

— На ово питање одговарамо:

1. У извесна друштвена занимања не улази се само по једностраној и производној вољи и жељи појединаца, него се претходно морају испунити услови, које су поставили земаљски закони.

Тако, да неко буде трговац, мора прво да положи испит, прописан § 61. еснафске уредбе, а за тим да протоколише и објави фирму у смислу § 5. и 7. трговачког закона.

Тек кад једно лице испуни све ове услове, улази у ред трговца и по закону се признаје за таквог.

Према томе, ништа не вреди то, што се неко на меници потпише као трговац, ако је он иначе земљорадник, јер тада меница нема менична преимућства, него има значај обичне обвезе.

Наравно, да се сељаци не користе паређенима чл. 71. и 78. тргов. законика, јер су лажним потписом свога статуса извршили криминал, али су власти дужне да пазе, при извршењу забрана и пописа, по званичној дужности, на наређења § 471. грађ. суд. поступка, и да осујећавају продају земљорадничке имовине у границама законског благодјења, без обзира на то, што ће дотични одговорити кривично, јер ће се само тако сузбити самоубиствено задуживање сељака;

2. У § 149. трговачког законика стоји да се протести због непријема или неисплате морају подићи код првостепених судова, а где ових нема онда код полицијске власти или судских извршитеља, али како ови последњи не постоје више, онда значи само код првостепених судова и полиције.

Према овоме изгледало би, да општ. судови не могу издавати ове протесте, јер се у поменутој законској одредби у опште не помињу.

Али кад се узме у обзир то, да је трговачки закон од 26. јануара 1860. године, дакле из времена, код општински судови у опште нису могли судити по меницама, без обзира на вредност ових, јер им то није било дато чак ни § 6. грађ. пост. од 20. фебруара 1865. године, а да им је, међутим, доцнијим изменама поменуте законске одредбе дато право суђења по меницама до 100 дин., онда се мора узети, да им је самим тим признато и право протеста, јер свакој акцији суда по овоме претходи протест.

Истина ми признајемо, да је до сада протест редовно изискиван од првостепених судова, или полиције, али ми налазимо да то право могу изводити за себе и општински судови из оног општег права о суђењу меница у опште.

VI

Суд општине рујишке, актом својим бр. 1861, пита:

„Село Рујиште припада школи николиначкој, која је удаљена на 2¹/₂ сата.

Долазак до школе веома је незгодан, јер се прелази преко великих планина и газе две реке, које су непрелазне кад вода надлази, те се прекида саобраћај за неколико дана, и ђаци из Рујишта или по неколико дана не могу отићи у школу, или по неколико дана не долазе из ове, кад је вода голема.

Ова незгода определила је Рујиштани, да се одвоје од школе николиначке и подигну школу у своме селу.

Али, како је ова година неродва то се не може подићи школа по плану, него би сељани били ради да им привремено за школу послужи општинска судница, која је у средини села, лепо ограђена и има четири простране собе и кујну.

Моли се уредништво за обавештење: шта треба да уради суд па да се дозволи отварање ове школе у опште и да то

буде у згради, која није по плану и од тврдог материјала?"

— На ово питање одговарамо:

Ако су тергнске прилике одиста тако незгодне, да је немогућан даљи ојстанак у заједници са школом николиначком, онда нека се та општина обрати са молбом г. Министру просвете и црквених послова, па ће он у смислу чл. 12. и 15. закона о народним школама одлучити: има ли места том издвајању или не.

Ако се прегледом зграде, која сада постоји, нађе, да одговара хигијенским и педагошким правилима, он ће вероватно одобрити да она привремено послужи за школу, докле општина не буде у положају да нову подигне.

Како у овоме послу мора имати знатно суделовање и окружни школски одбор, то нека суд и њему представи своју жељу и намеру, па ће и он припомоћи да се подигне једна школа више.

Са овим питањем могао се суд обратити и својој претпостављеној власти и она би ту дала упута.

VII

Суд општине драгосиљачке, актом својим Бр. 1419, пита:

„По пропису чл. 74. под ж. закона о непосредном порезу ослобођавају се од плаћања пореза на личност сва она потпуно за рад неспособна лица, која плаћају мање од 20 динара непосредног пореза.

У овој општини постоји једна задруга од два брата, од којих је старији брат потпуно неспособан за рад, а плаћају на име непосредног пореза без личности и приреза 27.47 дина.

Старији брат не задужује се личним порезом већ само биром и мостарином, али он стално протестује и против ових дажбина.

Суд опет мисли да греша што га не задужује чак и личним порезом, кад задруга плаћа преко 20 дина. непосредног пореза, па да не би било штете за државну касу, моли уредништво да му да потребно обавештење.“

— На ово питање одговарамо:

Тачка ж. чл. 74. зак. о непосредном порезу јасна је, и по њој плаћају порез на личност и она неспособна лица, чији је остали непосредни порез изнад 20 динара.

Како се, међутим, из питања види, да је дотични ослобођен раније од пореза на личност, то нека га суд не принавља докле о томе не добије наредбу од пореског одељења, пошто је он могао бити ослобођен по коме другом основу.

На питање под 2. о наплати пореза, наћи ће суд одговор у бр. 42. и 47. „Полицијског Гласника“ за ову годину.

ИЗ СТРАНОГ СВЕТА

Будући међународни конгрес за казнене заводе. Први међународни конгрес за казнене заводе одржан је у Лондону (1872.), други у Стокхолму (1878.), трећи у

Риму (1885.), четврти у Петрограду (1890.), пету у Паризу (1895.), шести у Брислу (1900.), седми у Б. Пешти (1905.), а осми ће се одржати у Вашингтону (1910. год.). Нарочита међународна комисија утврдила је програм овог последњег конгреса, који по свему заслужује и пажњу наших читалаца. Тај програм гласи:

I Кривично законодавство

1. Под претпоставком да постоји рационални однос између принципа осуда са неодређеним роком трајања и основних принципа кривичног законодавства, одговорити:

а) на коју врсту преступника треба примењивати осуде са неодређеним роком трајања, или који преступници треба да буду изузети од ових осуда?

б) на који се начин може, без опасности по индивидуалну слободу, применити осуда овог рода, без минималног или максималног ограничења?

Ако се однос, о коме је реч, не може претпоставити, има ли места предвидети у осуди са одређеним роком крајње ограничење, као казнену допуну, и ако има, у којим случајевима и како?

2. Може ли се, и на који начин, признати важност кривичним пресудама страних држава, нарочито у погледу поврата и нуерачувљивости?

3. Не би ли било целесходно, у циљу спречавања злочиначких удружења, да се свако учешће у овим удружењима, или сваки злочиначки договор, сматра као засебан преступ, или бар да се узима као отежавна околност?

4. Каква је улога смртне казне у разним земљама?

II Казнени систем

1. Који су битни приципи и рационална метода на којима треба да почива модерни, реформни казнени систем, и треба ли, у примени овог система, утврдити границе доба старости, или усвојити другу класификацију? Ако треба, које су ове границе?

Специјално, не би ли требало усвојити принцип нарочитог поступања са малолетним злочинцима и повратницима (од 16. до 21. или до 23. год.), за које би постојало уверење, да се њихови рђави инстинкти могу излечити специјалним физичким, моралним и интелектуалним методама?

Не би ли било уместо, за ове случајеве, дати судовима власт, да могу досуђити специјалну казну, чија би карактеристика била:

а) да, у погледу трајања, буде довољна за употребу свију средстава поправке, и б) да допушта слободну примену условног ослобођења.

2. Која би побољшања требало унети у систем условног ослобођења, који су су усвојила извесна законодавства (извештаји о владању, начин надзора, продужење рока за опозивање, и т. д.)?

3. На који се начин може осигурати ефективан и сталан посао осуђеницима у мањим затворима?

III Превентивна средства

1. Како су утицале на криминалитет законодавне мере (закон о условној осуди, опомени, проби и т. д.), које су усвојене у појединим државама, да би се избегло затварање, а с обзиром на доба старости, карактер и прошлост окривљених, и треба ли тежити широј примени ових и овима сличних мера?

2. Које мере треба предузети, са гледишта модерне тежње криминалиста, у циљу репресије скитничења и просјаштва, и према којим правилима треба организовати заводе с принудним радом за скитнице и просјаке?

3. На који се начин може најлакше ублажити фамилија, чији су шефови осуђени на затвор, организујући и примењујући на последње бољи поправни систем?

4. Је ли досадање искуство у појединим земљама оправдало целесходност специјалних стаблисмана, у које се затварају на дуже време (две или три год.) злочинци, пијанци, па и сами повратници?

IV Детиштво и малолетници

1. Да ли и на младе преступнике треба примењивати исту процедуру као и на одрасле? Ако не, који принципи треба да доминирају у процедури и према једним и према другим?

2. Треба ли створити специјалне заводе за ненормалну, код које се показују опасне моралне склоности?

3. Које мере треба предузети за сузбијање лености и скитничења код деце у великим градовима? и

4. Је ли потребно предузимати нарочите мере за заштиту ванбрачне деце, и ако је потребно, онда које су то мере?

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА

Међу људе који хоће да лепо живе о туђем зноју и на туђ рачун спада и овај Милан Радивојевић, који се радо издаје за новинара. Он је родом из Вуковара у Славонији, а са београдском полицијом ступио је у ближе познанство још 1902. године, када је због учињене преваре према овдашњој фирми Слупки и Комп дошао у затвор. На претресу код суда фирма је одустала од тужбе и он је пуштен, али је одмах по том побегао у Аустро-Угарску, бојећи се других тужби. И одиста по његовом бегству појавило се било више лице из разних места у Србији са представкама о преварама, које је Милан према њима учинио, махом купећи претплату и вршећи наплату од новинарских продаваца за рачун појединих београдских листова. Али он је тада био ван домаћа српских закона, а као аустро-угарски поданик није могао бити тражен да се изда срп. властима.

Сада, када је мислио да су се његова ранија дела код нас заборавила, почео је поново из Земуна да прелази у Београд, опет не добрим послом, већ под изговором да би хтео да се „лечи“ код наших лекара, јер му земунски нису довољно спремни.

Пошто београдска полиција такве „пацијенте,“ који кадгод хоће да играју и по какву по-